



COUNCIL OF EUROPE    CONSEIL DE L'EUROPE

Strasbourg, 14.3.2012

ECRML (2012) 1

**EUROPEISKA STADGAN OM LANDSELS- ELLER MINORITETSSPRÅK  
(”MINORITETSSPRÅSKONVENTIONEN”)**

**Expertkommitténs rapport  
framlagd inför Europarådets ministerkommitté  
i enlighet med artikel 16 i stadgan**

**Fjärde rapporten**

**FINLAND**

I enlighet med artikel 16.3 i stadgan framlägger härmed expertkommittén för Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk till Europarådets ministerkommitté sin fjärde rapport om tillämpningen av stadgan i Finland. Rapporten innehåller förslag till rekommendationer till Finland att utarbetas av ministerkommittén. Finlands regering har givits tillfälle att kommentera innehållet, i enlighet med artikel 16.3 i stadgan.

Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk innehåller en mekanism för granskning av hur stadgan genomförs i en ansluten stat, så att rekommendationer vid behov kan göras till förbättringar i dess lagstiftning, politik och praxis. Den centrala komponenten i detta förfarande är expertkommittén, som tillsätts i enlighet med artikel 17 i stadgan. Dess främsta syfte är att rapportera till ministerkommittén om sin bedömning av hur en ansluten stat uppfyller sina åtaganden, att granska den faktiska situationen för landsdels- och minoritetsspråken i staten och att vid behov uppmuntra den anslutna staten att gradvis uppnå en högre nivå av åtagande.

För att underlätta denna uppgift har ministerkommittén antagit ett format för kommande periodiska rapporter som en ansluten stat enligt punkt 15.1 skall inge till generalsekreteraren. Rapporten skall offentliggöras av regeringen. Enligt det fastlagda formatet skall staten redogöra för det konkreta genomförandet av stadgan, den allmänna politiken som följts för de skyddade språken enligt del II i stadgan, och, mer specifikt, alla åtgärder som vidtagits för genomförandet av de valda åtagandena för de olika språk som åtnjuter skydd enligt del III i stadgan. Kommitténs första uppgift är därför att granska informationen i den periodiskt ingivna rapporten för samtliga relevanta landsdels- och minoritetsspråk inom vederbörande stats territorium.

Kommitténs roll är att bedöma de befintliga rättsakterna och bestämmelserna och den faktiska praxis som de olika staterna följer beträffande sina landsdels- och minoritetsspråk. Kommittén har inrättat arbetsmetoder som passar denna uppgift. Kommittén samlar information från respektive myndigheter och från självständiga informationskällor i staten för att få en rättvis och korrekt överblick över den faktiska språksituationen. Efter en preliminär granskning av en periodisk rapport inkommer kommittén vid behov med ett antal frågor till alla berörda parter om aspekter som den anser vara oklara eller inte tillräckligt uttömmande behandlade i själva rapporten. Det skriftliga förfarandet följs normalt upp av ett kontaktbesök av en delegation från kommittén i staten ifråga. Under besöket träffar delegationen organ och sammanslutningar vars arbete är nära relaterat till användningen av språken ifråga, och samråder med myndigheter i ärenden som har framförts till den.

När denna process är avslutad antar expertkommittén sin egen rapport. Denna rapport inges till ministerkommittén tillsammans med förslag till rekommendationer som denna kommitté kan överväga att lägga fram till den anslutna staten.

## INNEHÅLL

<b>Kapitel 1 - Bakgrundsinformation .....</b>	<b>4</b>
1.1    Finlands ratificering av stadgan .....	4
1.2.    Presentation av situationen för minoritetsspråk i Finland: uppdatering.....	4
<b>Kapitel 2 –    Expertkommitténs slutsatser om hur de finska myndigheterna agerat på     ministerkommitténs rekommendationer .....</b>	<b>7</b>
<b>Kapitel 3 -    Expertkommitténs bedömning beträffande del II och III i konventionen .....</b>	<b>8</b>
3.1.    Bedömning med hänsyn till del II i konventionen.....	8
3.2.    Granskningen rörande del III i konventionen.....	18
<b>Kapitel 4 – Slutsatser och förslag till rekommendationer .....</b>	<b>48</b>
4.1.    Expertkommitténs slutsatser i fjärde övervakningsomgången .....	48
4.2.    Förslag till rekommendationer på grundval av resultaten av den fjärde övervakningsomgången .....	50

## Kapitel 1 - Bakgrundsinformation

### 1.1 Finlands ratificering av stadgan

1. Republiken Finland undertecknade den 5 november 1992 Europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk ("minoritetsspråkskonventionen", nedan kallad konventionen) och deponerade sitt ratifikationsinstrument den 9 november 1994. Den infördes genom en förordning i Finland den 27 februari 1998 (avtalsserie 23/1998) och trädde i kraft den 1 mars 1998.
2. Enligt artikel 15.1 i konventionen skall parterna vart tredje år inge rapporter i en form som bestäms av ministerkommittén<sup>1</sup>. De finska myndigheterna lade fram sin fjärde periodiska rapport till Europarådets generalsekreterare den 30 september 2010, dvs. 18 månader efter det att den skulle ha lagts fram. Myndigheterna förklarade att de hade anmodat ett antal frivilligorganisationer, råd som representerade minoriteter, forskningsinstitut och sammanslutningar att sända in skriftliga åsikter i de frågor som omfattades av rapporten. Expertkommittén välkomnar det faktum att företrädare för de minoritetsspråkstalande grupperna involverats i framtagandet av rapporten, men beklagar att rapporten sändes in med försening.
3. Denna fjärde granskningsrapport är baserad på information som expertkommittén inhämtat från Finlands fjärde periodiska rapport, liksom från samtal med företrädare för landsdels- eller minoritetsspråk i Finland och med de finska myndigheterna vid kontaktbesök som ägde rum mellan den 7 och 10 december 2010. I enlighet med artikel 16.3 i konventionen fick expertkommittén också ta emot skriftliga kommentarer rörande situationen för karelska, romani, samiska och svenska.
4. I sin tidigare granskningsrapport för Finland (ECRML (2007) 7) belyste konventionens expertkommitté (nedan kallad expertkommittén) områden där politik och praxis kunde förbättras ytterligare. Ministerkommittén noterade rapporten och antog rekommendationerna (RecChL (2007) 7), som tillställdes de finska myndigheterna.
5. I den föreliggande rapporten återges detaljerade kommentarer, som de finska myndigheterna uppmuntras ta hänsyn till i utvecklandet av sin politik för minoritetsspråk. På grundval av dessa detaljerade kommentarer har expertkommittén även upprättat en lista över allmänna förslag till beredning av en fjärde uppsättning rekommendationer till Finland från ministerkommittén, enligt artikel 16.4 i konventionen.
6. Expertkommittén antog den aktuella rapporten den 21 september.

### 1.2. Presentation av situationen för minoritetsspråk i Finland: uppdatering

7. De språk som omfattas av del III i konventionen i Finland är svenska (det mindre använda nationalspråket) och samiska, som utgörs av nordsamiska, enaresamiska och skoltsamiska. Myndigheterna har tillhandahållit nya uppgifter beträffande antalet personer som talar de språken.
8. Svenska talas som modersmål av 5,4 % av den finska befolkningen<sup>2</sup>. Myndigheterna uppger i sin fjärde periodiska rapport<sup>3</sup> att Finland i början av 2009 var uppdelat i 348 kommuner, varav 19 var svensktalande och 34 tvåspråkiga<sup>4</sup>. Fjorton av de tvåspråkiga kommunerna har svensktalande och 20 finsktalande majoritet<sup>5</sup>. Sammanlagt 1,5 procent finnar, dvs. en tredjedel av befolkningen, bor i tvåspråkiga kommuner, där kommunerna måste tillhandahålla service på både finska och svenska. Av alla svensktalande personer bor ca 140 000 i kommuner med finskspråkig majoritet, och ca 38 000 finsktalande personer bor i tvåspråkiga kommuner med svenska som majoritetsspråk.
9. Samiska används i samernas hembygdsområde, men också i andra delar av Finland. Enligt Sametinget bodde 2007 ca 8706<sup>6</sup> samer i Finland. Av dem bodde 3577 personer, dvs. 46,5 % av alla finska

<sup>1</sup> MIN-LANG (2009) 8 Outline for 3-yearly periodical reports, antaget av Europarådets ministerkommitté.

<sup>2</sup> dvs. av 289 951 personer i slutet av 2008, se Finlands 4:e periodiska rapport om tillämpningen av konventionen, sid. 3 och 5, nedan kallad 4:e periodiska rapporten.

<sup>3</sup> 4:e periodiska rapporten sid. 53-54.

<sup>4</sup> Kommunernas språkliga status avgörs för tio år åt gången, baserat på befolkningsstatistiken. En kommun anses vara tvåspråkig om minst 8 % av dess befolkning eller minst 3000 personer talar ett minoritetsspråk som modersmål.

<sup>5</sup> Enligt statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2009 fanns det 2009 34 tvåspråkiga kommuner, varav 19 med finska och 15 med svenska som majoritetsspråk.

<sup>6</sup> 4:e periodiska rapporten, sid. 4, och statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen, 2009, sid. 10. Myndigheterna uppger emellertid på sid. 5 i den periodiska rapporten att det hösten 2007 fanns "sammanlagt 9350 samer i Finland".

samer i samernas hembygdsområde i norra Finland, och 54,9 % utanför det. Samernas hembygdsområde består av kommunerna Enontekis, Enare och Utsjoki och de renbeteslag på Lapplands område som hör till Sodankylä kommun. I samernas hembygdsområde utgör samerna en tredjedel av hela befolkningen i området.

10. I slutet av 2008 uppgav 1778 personer samiska som sitt modersmål i befolkningsregistret<sup>7</sup>. Detta är en lätt ökning jämfört med 2004<sup>8</sup>. Det betyder emellertid inte nödvändigtvis att antalet samisktalande har ökat, eftersom principen för registrering på Befolkningsregistret är att man bara kan ange ett språk vid registreringen. Av de 5317 röstberättigade samerna talar, enligt sametinget, 1544 nordsamiska, 357 skotsamiska och 279 enaresamiska som sitt modersmål.<sup>9</sup> I Sverige och Norge är nordsamiska det vanligaste samespråket, och 70–80 % av alla samer i Norden talar det språket. Förutom i skoltområdet talas samiska också på Kolahalvön. Enaresamiska talas bara i Finland.

11. De språk som omfattas av del II i Finland är karelska, romernas språk kaló (nedan kallat romani), ryska, tatariska och jiddisch.

12. Enligt företrädare för karelsktalande talas karelska aktivt av nära 5000 personer i Finland. Det talas främst i kommunerna Valtimo, Kuhmo och Suomussalmi, som ligger i regionerna Östra Finland och Uleåborg.

13. Antalet romer i Finland är uppskattat till 10 000-12 000. I den fjärde periodiska rapporten gavs inga färsk siffror för antalet romanitalande i Finland. Enligt Delegationen för romska ärenden har siffran förblivit ganska oförändrad de senaste åren<sup>10</sup>. Romer bor utspridda över landet, med de flesta i städer i södra och västra Finland. Merparten av de romanitalande är äldre, och det sker mycket liten överföring av språket mellan generationerna. Medelålders och unga romer använder mestadels finska i sina dagliga kommunikationer, men de förstår talad romani. Det finns en tendens bland unga människor att blanda romani och finska ord och uttryck. Enligt en undersökning som gjordes bland romer 2006 använder endast 30-40 % av alla familjer språket inom familjen, men inte regelbundet.

14. Det finns 48 740 rysktalande<sup>11</sup> i Finland, ett antal som har ökat sedan den senaste övervakningsomgången<sup>12</sup>. Denna siffra innefattar s.k. gammelryssar, nyinvandrade ryssar och återvändande ryssar från Ingermanland. Situationen för de båda första grupperna redogjordes för i kommitténs första granskningsrapport (ECRML (2001)3 punkt 14), och situationen för den ingriska befolkningen av finskt ursprung i den andra rapporten (ECRML (2004) 7 punkt 15). Enligt de rysktalande själva är antalet högre, ca 52 000 personer.

15. Situationen för tatariska har inte ändrats sedan expertkommitténs senaste övervakningsomgång, och antalet har, enligt myndigheterna och företrädare för de tatarisktalande själva, varit stabilt, med ca 800 personer.

16. Vad beträffar jiddisch finns det, enligt den judiska befolkningen i Helsingfors, nära 200 jiddischtalande<sup>13</sup>. De flesta jiddischtalande bor i huvudstadsområdet, men det finns också jiddischtalande grupper i Åbo. Jiddisch är ett utrotningshotat språk, eftersom den yngre generationens språkkunskaper är begränsade.

<sup>7</sup> 4:e periodiska rapporten, sid. 3 och 5.

<sup>8</sup> 2004 visade språkstatistiken 1732 personer som hade angivit sitt modersmål som samiska. Beträffande den tidigare övervakningsomgången talade, enligt sametinget, 1378 personer nordsamiska, 337 skoltsamiska och 258 enaresamiska (tredje granskningsrapporten, punkt 10).

<sup>9</sup> Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen, 2009, sid. 10

<sup>10</sup> Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen, 2009, sid. 10.

<sup>11</sup> 4:e periodiska rapporten, sid. 6

<sup>12</sup> I slutet av 2004 var de 37 253.

<sup>13</sup> Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen, 2009, sid. 78.

### 1.3. Särskilda frågor som framkommit vid granskningen av rapporten

#### Försening i rapporteringen

17. Finland lämnade in sin 4:e periodiska rapport med en försening på 18 månader, vilket allvarligt hindrade övervakningsprocessen. Kommittén beklagar denna försening och anser att den inverkat menligt på den goda funktionen av stadgesystemet. Den anmodar därför de finska myndigheterna att uppfylla sitt åliggande att rapportera om tillämpningen av stadgan med tre års intervall, som anges i artikel 15.1 i konventionen.

#### Avsaknad av översättning

18. Expertkommittén beklagar det faktum att den fjärde rapporten om genomförandet av stadgan inte hade översatts till finska och svenska samtidigt som den fanns tillgänglig på engelska.

19. Företrädare för minoritetsspråkstalande har också uttryckt en önskan att samtliga dokument med relation till processen där Finland rapporterar om stadgan översätts till åtminstone svenska och samiska. Dessa dokument omfattar rapporter, rekommendationer och Europarådets frågor, liksom de finska periodiska rapporterna och svaren. Det finns till exempel hittills inga dokument annat än ministerkommitténs rekommendationer tillgängliga på svenska. Vissa företrädare för minoritetsspråkstalande beklagar också det faktum att de inte fått några svar på brev med begäran om information om tidplanen för framtagande av rapporten, och inte heller på sin begäran att få göra sig hörda i framtagningsprocessen eller på sina önskemål att rapporterna publiceras på svenska.

#### Erkännande av nya landsdels- eller minoritetsspråk

20. Finland uppger i en deklARATION från utrikesministeriet till Europarådets generalsekreterare den 27 november 2009 att Finland åtar sig att i tillämpliga delar tillämpa de principer som avses i Artikel 7 1-4 även på det karelska språket. Expertkommittén välkomnar detta erkännande, och det faktum att processen genomfördes i samarbete med de karelsktalande.

#### Territoriella frågor

21. De 32 kommunsammanslagningarna i början av 2009 minskade antalet kommuner med 67. I hälften av fallen sammanslogs fler än två kommuner. Myndigheterna rapporterar att denna kommunsammanslagning har ändrat vissa kommuners språkstatus. Enligt den fjärde periodiska rapporten var i början av 2009 34 kommuner tvåspråkiga, varav 14 med en svensktalande majoritet och 20 med en finsktalande majoritet<sup>14</sup>. Som jämförelse kan nämnas att det 2008 fanns 43 tvåspråkiga kommuner i Finland, varav 22 hade svenska och 21 finska som majoritetsspråk<sup>15</sup>.

22. Myndigheterna rapporterar att de har försökt säkerställa att de språkliga rättigheterna tillgodosågs när kommunerna slogs ihop, i enlighet med lagen om kommun- och servicestrukturreformen, där det föreskrivs att kommunerna i planeringen av förändringar måste säkra de i grundlagen garanterade språkliga rättigheterna. Kommunsammanslagningar som resulterar i att en tvåspråkig kommun blir enspråkig måste undvikas.

23. Det framkommer att tvåspråkiga kommuner har slagits samman med andra tvåspråkiga kommuner, med undantag för Särkisalo kommun, som blir en enspråkig finsktalande kommun. Andra enspråkiga finsktalande kommuner blev tvåspråkiga vid samgåendet, såsom Kelviå, Lochteå och Ullava, när de slogs ihop med Karleby.

24. Fler sammanslagningar förväntas de kommande åren. Expertkommittén erinrar om sin tidigare rekommendation<sup>16</sup> och uppmantrar myndigheterna att uppehålla dialogen med företrädare för de svensktalande för att säkerställa att de grundlagsbefästa språkliga rättigheterna är skyddade.

<sup>14</sup> Enligt den 4:e periodiska rapporten var i början av 2009 34 kommuner tvåspråkiga, varav 14 med en svensktalande majoritet och 20 med en finsktalande majoritet.

<sup>15</sup> Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagen, 2009, sid. 8-9.

<sup>16</sup> Punkt 28, 3:e granskningsrapporten om Finland

## **Kapitel 2 – Expertkommitténs slutsatser om hur de finska myndigheterna agerat på ministerkommitténs rekommendationer**

### **Rekommendation nr 1**

*"att ytterligare stärka undervisningen i samiska genom att utarbeta en strukturerad politik och en långsiktig finansieringsplan",*

25. Ingen strukturerad politik för undervisning i samiska utarbetades under granskningsperioden. Första mötet i arbetsgruppen för revitalisering av samespråken hölls först i november 2010. Ingen sammanhållen eller systematisk utveckling av samiskundervisningen eller någon långsiktig finansieringsplan hade antagits. Sametinget har inte fått behörighet eller resurser för att utveckla undervisning i samiska.

### **Rekommendation nr 2**

*"att vidta angelägna åtgärder för att skydda och främja enaresamiska och skoltsamiska, som fortfarande är särskilt hotade, i synnerhet genom att tillhandahålla språknästen på permanent basis",*

26. Enligt inkommen information tillhandahålls fortfarande inga språknästen med permanent finansiering från regeringen. Samrådet och Sametinget anser att verksamheten med språknästen på enaresamiska och skoltsamiska befinner sig på osäker och temporär grund, eftersom de är av projektbaserad natur.

### **Rekommendation nr 3**

*"att ytterligare utveckla användningen av samiska i medierna, särskilt beträffande TV och tidningar, i lämpliga fall i samarbete med de övriga nordiska länderna",*

27. Finska rundradion YLE har ökat sina TV-sändningar på samiska. Ett barnprogram, *Unna Junná*, sänds nu en gång i veckan. Programmet kan också ses på satellitkanalen TV Finland. Språken i programmen är främst nordsamiska, men även enaresamiska och skoltsamiska används. Det finns fortfarande inga tidningar på samiska.

### **Rekommendation nr 4**

*"att vidta ytterligare åtgärder för att säkra åtkomsten av social- och hälsovård på svenska och samiska",*

28. Det krävs ytterligare ansträngningar inom social- och hälsovård för att tillhandahålla nöjaktig service på svenska och samiska. Den öppna frågan om nödsamtal på samiska och svenska har ännu inte lösts.

### **Rekommendation nr 5**

*"att utveckla och genomföra innovativa strategier för utbildning av lärare i romani och utöka framställningen av undervisningsmaterial i romani."*

29. Expertkommittén inser att ansträngningar har gjorts av myndigheterna inom undervisningen i romani, men i praktiken råder fortfarande allvarliga brister.

## Kapitel 3 - Expertkommitténs bedömning beträffande del II och III i konventionen

### 3.1. Bedömning med hänsyn till del II i konventionen

30. I del II i konventionen (artikel 7) uppställs ett antal allmänna mål och principer som en ansluten stat är förpliktad att tillämpa på samtliga landsdels- och minoritetsspråk i sitt territorium. För Finland omfattar denna granskning samiska och svenska, såväl som karelska, romani, ryska, tatariska och jiddisch. Eftersom samiska och svenska även omfattas av del III i konventionen, läggs kommentarerna om de språken fram i kapitel 3.2.

31. Expertkommittén kommenterar inte de bestämmelser i del II som inte gav upphov till större frågor i den tredje granskningsrapporten och/eller som expertkommittén inte har fått någon ny information om som kunde ge anledning till en reviderad bedömning.

### Artikel 7 – Mål och principer

#### Punkt 1

*I fråga om landsdels- eller minoritetsspråk inom de territorier där sådana språk används, och i enlighet med situationen för varje språk, skall parterna bygga sin politik, lagstiftning och praxis på följande mål och principer:*

- a. *erkännande av landsdels- eller minoritetsspråk som uttryck för kulturell rikedom,*

#### Karelska

32. Finland uppgav i en deklARATION från utrikesministeriet till Europarådets generalsekreterare den 30 november 2009 att Finlands regering beslutat ändra deklARATIONerna i godkännandeinstrumentet för konventionen på följande sätt: "Med avseende på artikel 7.5 förbinder sig Finland att i tillämpliga delar följa principerna i artikel 7 1-4 i fråga om romani, karelska och de övriga territoriellt obundna språken i Finland". Expertkommittén välkomnar det officiella erkännandet av karelska och utökningen av principerna i artikel 7 1-4 till karelska, ett territoriellt obundet språk i Finland.

- b. *respekt för det geografiska området för varje landsdels- eller minoritetsspråk för att trygga att gällande eller ny administrativ indelning inte utgör hinder för främjande av ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,*

33. Vid föregående övervakningsomgång uppmärksammades expertkommittén på de potentiellt negativa verkningarna av kommun- och servicestrukturreformen. Reformen kan leda till att kommuner slås ihop till större enheter och påverka de administrativa gränserna där befolkningar som talar landsdels- eller minoritetsspråk bor, t.ex. i de svensk- och samisktalande områdena. Även en reform av rättssystemet, åklagarsystemet och polissystemet planerades. Expertkommittén emotsåg därför mer information i dessa frågor i den påföljande övervakningsomgången, och uppmanade de finska myndigheterna att vidta alla lämpliga åtgärder i samråd med de minoritetsspråkstalande, och i synnerhet med Svenska Finlands folkting och Sametinget.

34. Reformen av regionsförvaltningsverken trädde i kraft den 1 januari 2010. För en allmän presentation av reformen hänvisar expertkommittén till den fjärde periodiska rapporten. Myndigheterna har även informerat expertkommittén om att deras kommentarer om frivilligorganisationer har tagits hänsyn till vid regionsförvaltningsverkens omorganisation. Svenska Finlands folkting och Sametinget rådfrågades under utarbetandet av lagstiftningen, inklusive angående kommun- och servicestrukturreformen och omorganiseringen av regionsförvaltningsverken.

35. Vad beträffar språken slogs vid reformen de tidigare sex tvåspråkiga regionsförvaltningsverken ihop till två tvåspråkiga regionsförvaltningsverk. Under reformen hade antalet enspråkigt svensktalande och tvåspråkiga kommuner i slutet av 2010 sjunkit från 62 till 50. I början av 2009 slogs en kommun med finsktalande majoritet ihop med två kommuner med svensktalande majoritet och bildade tillsammans kommunen Raseborg. Två tvåspråkiga kommuner med svensktalande majoritet slogs 2010 ihop med Lovisa.

36. En av kommunsammanslagningarna i samband med reformen gjorde svensktalande Finby kommun till del av en helt enspråkig finsk kommun, vilket fick direkta konsekvenser på de språkliga rättigheterna för invånarna i Finby. Ur de svensktalandes synpunkt betydde det en avsevärd urholkning av Finbybornas språkliga rättigheter, inte minst inom rättsväsendet. Enligt de svensktalande är vägskyltarna fortfarande på



de båda språken, men deras officiella status är oklar. Ett exempel på goodwill har emellertid satts genom att den nya staden Salo, som Finby nu tillhör, har öronmärkt del av stödet från staten för finansiering av sammanslagningen till förbättring av servicen på svenska.

37. Svenska Finlands folkting har meddelat expertkommittén att man är nöjd med resultatet av sammanslagningen av Karleby. Ursprungligen hade det från svensktalande håll befarats att planerna att slå samman det tvåspråkiga landskapet Mellersta Österbotten, inklusive staden Karleby, med landskapet mot norr skulle allvarligt försvaga de grundläggande rättigheterna för svensktalande i Karleby att få service på sitt eget språk. Finska regeringen beslöt emellertid den 20 november 2009 att Mellersta Österbotten skulle slås samman med det tvåspråkiga landskapet Vasa mot söder.

38. Eftersom reformen är en fortlöpande process, och flera sammanslagningar kan förväntas de kommande åren, uppmanar expertkommittén myndigheterna att säkerställa att de språkliga rättigheterna vidmakthålls vid bildandet av de nya kommunerna, enligt rekommendationer från riksdagens grundlagskommitté, som framhåller nödvändigheten av att analysera de språkliga konsekvenserna av sammanslagningar och kravet att välja det alternativ som ger bäst förutsättningar för garanterandet av språkliga rättigheter.

*c. behov av beslutsamma åtgärder för att främja landsdels- eller minoritetsspråk i syfte att skydda dem,*

39. Regeringen har förelagt riksdagen två rapporter om tillämpningen av språklagen, en 2006 och en 2009. I den andra rapporten meddelade regeringen att de praktiska åtgärder som den hade rekommenderat för genomförandet av språklagen 2006 inte hade införts. Regeringen upprepade därför sina rekommendationer.

40. Diskussioner har hållits mellan svensktalande och medierna om behovet att inrätta en språkombudsmanstjänst för kontroll av språklagens genomförande, med uppgift att överse värnandet om de språkliga rättigheterna. Tanken stöds även av svensktalande som expertkommittén träffade under kontaktbesöket.

*Karelska*

41. Undervisningsministeriet fortsatte under 2007 och 2008 att stödja aktiviteter relaterade till karelska. Under 2007–2009 beviljade undervisningsministeriet ett årligt stöd på 100 000 euro för undervisning och forskning i karelska. Statligt understöd beviljades exempelvis till aktiviteter i föreningar som främjar karelskans ställning. 2008 beviljades ett totalt belopp på 4300 euro som stöd till Karelska språkföreningen för revitalisering av språket. Vid sidan av de årliga allmänna stöden har både undervisningsministeriet och Litteraturrådet tilldelat föreningen stöd för projekt som rör karelska.

42. Expertkommittén har emellertid erfarit från företrädare för karelsktalande att finansieringsstödet inte räcker till för att täcka de karelska språkgorganisationernas verksamhet.

43. Expertkommittén gratulerar myndigheterna till deras stöd för karelskan och uppmanar dem att fortsätta insatserna, särskilt beträffande finansieringen.

*Romani*

44. I sin tidigare rapport anmodade expertkommittén myndigheterna att främja romani genom att utarbeta ett språkplaneringsprogram i samarbete med de romanitalande (ECRML (2007) 7, punkt 42). Delegationen för romska ärenden hävdade att romani är ett hotat språk och beklagade att den hittills antagna sektorlagstiftningen inte har lett till något språkplaneringsprogram. Delegationen föreslog att ett systematiskt språkprogram utarbetas och begärde att riksdagens grundlagskommitté anmodar regeringen att aktivt och systematiskt genomföra lagstiftningen beträffande romani och att driva språkprogrammet.

45. Minoritetsombudsmannen och Delegationen för romska ärenden har föreslagit att ett nationellt romaniprogram utarbetas, vilket skulle göra det möjligt att förbättra undervisningen i romani och romsk kultur i kommunerna, utveckla språket och främja dess ställning. En nationell romsk politik lanserades i december 2009. En av de sex listade uppgifterna är främjandet av romani och romsk kultur, och flera åtgärder har föreslagits för att förbättra romanispråkets ställning. Regeringens beslut om genomförandet av den romska politiken antogs i december 2010, och ett antal riktlinjer förväntas genomföras våren 2011. En av dem avser främjandet av undervisning i romani på universitetsnivå.

46. Myndigheterna uppger i sin fjärde periodiska rapport att Romska språknämnden vid Forskningscentralen för de inhemska språken KOTUS har antagit ett politikprogram för romani. En av deras rekommendationer, som också delas av andra företrädare för romanitalande som expertkommittén träffade under kontaktbesöket, är att vissa artiklar i del III av konventionen även ska gälla romani. Om inga aktiva åtgärder görs för romani kommer det språket, enligt nämndens åsikt, inte längre att användas i Finland om tio år. Delegationen för romska ärenden upplyste även expertkommittén om att möjligheterna till en omgripande språklag för romani borde undersökas, för att stärka dess ställning.

47. Expertkommittén framhåller att detta program diskuterades redan i den förra övervakningsomgången, och beklagar att inga praktiska framsteg gjorts mot genomförandet av det. Expertkommittén anmodar därför myndigheterna att vidta nödvändiga åtgärder och att rapportera tillbaka i nästa övervakningsomgång.

#### *Ryska*

48. I sin tidigare rapport uppmuntrade expertkommittén myndigheterna att utveckla lämpliga åtgärder och strategier för att främja ryskan i samarbete med de rysktalande (ECRML (2007) 7, punkt 46). Vidare begärde kommittén mer information om en eventuell nedläggning av det ryska offentliga biblioteket på Institutet för Ryssland och Östeuropa, och risken att böckerna då skulle spridas till olika specialbibliotek som inte är öppna för allmänheten.

49. Myndigheterna bekräftar i sin periodiska rapport att biblioteket fortsätter sin verksamhet och att en RUSSIA info-tjänst på internet startades 2005 i syfte att sammanföra information relaterad till Ryssland framtagen av diverse organisationer<sup>17</sup>.

50. Myndigheterna rapporterar emellertid inte om vidtagna åtgärder och strategier för att främja ryskan. Företrädare för rysktalande informerade expertkommittén under kontaktbesöket att de hade stött på svårigheter med att utveckla en dialog med regeringen beträffande ryskans status, eftersom språket i själva verket inte behandlas som ett landsdels- eller minoritetsspråk.

#### *Jiddisch*

51. Expertkommittén välkomnar anslaget av 11 900 euro som beviljades 2007 av undervisningsministeriet för ett utvecklingsprojekt för jiddisch vid Judiska skolan i Helsingfors, och som täcker 70 % av projektets totala kostnad.

**d. underlättande och/eller uppmuntran av användning av landsdels- eller minoritetsspråk i tal och skrift i det offentliga och privata livet,**

52. Regeringen delade 2008 ut selektivt presstöd på sammanlagt 500 000 euro till tidningar som ges ut på minoritetsspråk, motsvarande elektroniska publikationer och nyhetstjänster som tillhandahålls på svenska. Expertkommittén välkomnar detta. Enligt 3 § i presstödslagen kan detta selektiva presstöd beviljas tidningar som publiceras minst en gång i veckan.

---

<sup>17</sup> <[http://tatiana.aleksanteri.helsinki.fi/index.php?GUI\\_language=eng](http://tatiana.aleksanteri.helsinki.fi/index.php?GUI_language=eng)>

## Karelska

53. Enligt Karelska språkföreningen fick karelskan stor uppmärksamhet i medierna under granskningsperioden. Föreningen har infört en radiokanal på internet som började sända på karelska den 20 april 2009. Undervisningsministeriet har stött radioprojektet med ett bidrag på 2000 euro.

54. Expertkommittén välkomnar dessa positiva steg. Finska rundradion YLE sänder emellertid inte program varje vecka på karelska, trots att expertkommittén vid den senaste övervakningsomgången hade upplysts att Finska rundradion YLE skulle åta sig att sända program på karelska en timme i veckan, när språkets status hade klarlagts, vilket nu är fallet.

## Romani

55. I den tidigare övervakningsomgången uppmuntrade expertkommittén myndigheterna att utarbeta strategier för att underlätta användningen av romani både i offentliga livet och i privatlivet.

56. Vad beträffar sändningstid på romani finns inga TV-sändningar för romer eller på romani i Finland. Finska rundradion YLE sänder fortfarande ett 14 minuter långt radioprogram på romani på kanalen *Radio Suomi* en gång i veckan, vilket, enligt de romanitalande, inte är tillräckligt. Programmet, som heter *Romanihelmiä – Romano mirits* ("Romska pärlor"), rapporterar nyheter och aktuellt.

57. Under kontaktbesöket berättade romanitalande för expertkommittén att Finska rundradion YLE enligt lagen måste tillhandahålla service på samiska, romani och finskt teckenspråk. Sametinget har rätt att uttala sig vartannat år, innan rundradiobolagets förvaltningsråd lämnar in sin rapport om genomförandet av denna allmännyttiga verksamhet, men det finns ingen motsvarande rättighet för romerna.

58. Enligt Delegationen för romska ärenden finns det efterfrågan på en nätpublikation på romani, som skulle kunna läsas av de 10 000 romer boende utspridda över landet.

## Ryska

59. Enligt den fjärde rapporten om radiosändningar sänder Radio Satellite Finland Ltd program främst på ryska, med nyheter och aktuellt. I början av 2008 kom företaget överens med Radio *Majak*, en radiokanal som spelar rysk popmusik, om delade radiosändningar. Det nya programformatet riktar sig i synnerhet till rysktalande bosatta i Finland.

60. Beträffande tryckta medier rapporterar myndigheterna att *Spektr* åtnjuter fortsatt stöd. Företrädare för rysktalande meddelar emellertid expertkommittén att tidskriften skulle behöva ytterligare ekonomisk hjälp. Tidigare kom den ut varje vecka, men nu endast en gång i månaden. De övriga publikationerna omnämnda i den tredje granskningsrapporten, nämligen de ryska versionerna av *LiteraruS*, *Russkij Svet* och *Severnij torgovyi put – Venäjän kauppatie*, publicerades fortfarande under granskningsrapporten.

61. Det finns inga speciella program på ryska i den statliga allmänna televisionstjänsten.

- e. **upprätthållande och utveckling av förbindelser inom de områden som omfattas av denna stadga mellan grupper som använder ett landsdels- eller minoritetsspråk och andra grupper i samma stat som använder ett språk som brukas i samma eller liknande form, samt upprättande av kulturella förbindelser med andra grupper i staten, vilka använder andra språk,**

62. De finska myndigheterna rapporterar att den karelska kulturföreningen ger finansiellt stöd till sommarkurser i nordkarelska som ordnas årligen i Karelska republiken i Ryssland. Lärarna för kurserna kommer från universitetet i Petrosavodsk i Ryssland. Föreningen beviljar också ekonomiskt stöd för tryckning av läroböcker i Karelska republiken<sup>18</sup>.

63. I juni 2010 gjorde Karelska språkföreningen förberedelser för att sätta upp en nättidskrift för karelsktalande i Finland, Ryssland och Sverige.

- f. **tillhandahållande av lämpliga former och medel för undervisning i och studier av landsdels- eller minoritetsspråk på alla vederbörliga nivåer,**

---

<sup>18</sup> 4:e periodiska rapporten, sid. 27

## Allmänt

64. I sin tidigare granskningsrapport uppmuntrade expertkommittén myndigheterna att noga följa tillämpningen av det offentliga upphandlingssystemet för att se till att kommunerna tillhandahåller förskoleutbildning på landsdels- eller minoritetsspråk. Kommittén uppmuntrade även myndigheterna att överväga möjligheterna att utveckla lärarutbildning och ta fram läromedel som del av en samordnad politik för undervisningen, eftersom kommittén såg ett behov av kompetenta lärare på alla undervisningsnivåer och av lämpliga läromedel.

## Karelska

65. I sin tidigare granskningsrapport uppmuntrade expertkommittén myndigheterna att utveckla en strategi i samarbete med karelsktalande för att främja undervisningen i karelska.

66. Ett språknäste inrättades hösten 2009 av staden Nurmes och Finska kulturfonden i Nurmes i norra Karelen. Kompetenscentret för karelskt språk och karelsk kultur i Joensuu hjälper också till med att utveckla detta språknäste och inrätta nya sådana.

67. I skolorna kan karelska studeras som modersmål enbart enligt modellen för invandrarspråk, vilket betyder att undervisningen är begränsad till 1-2 timmar i veckan. Karelska kan även studeras som ett främmande språk eller som ett tillvalsämne. Privatkurser ges av karelska språkföreningar, öppna skolor och församlingar. Karelska språkföreningen avser att ta fram läromedel för språknästen och läroböcker för den grundläggande undervisningen samt för hemundervisning och virtuell undervisning. Vidare inrättades 2008 en professur i karelskt språk och karelsk kultur vid universitetet i Joensuu. Där undervisas i karelska på nybörjar- och avancerad nivå. Ca 30 studerande deltog i undervisningen första året. Expertkommittén gratulerar myndigheterna till dessa initiativ och emotser information om ytterligare utvecklingar inom karelskundervisningen.

## Romani

68. I sin tidigare rapport anmodade expertkommittén de finska myndigheterna att i samarbete med romanitalande hitta innovativa lösningar på bristen på romanilärare och att se till att det finns lämpliga och tillräckliga läromedel (ECRML (2007)7, punkt 70). Detta var även kontentan i en rekommendation från ministerkommittén, där de finska myndigheterna rekommenderades **"att utveckla och genomföra innovativa strategier för utbildning av lärare i romani och utöka framställningen av läromedel i romani"** (ECRML (2007)7, sid. 48).

69. Myndigheterna rapporterar att situationen för romaniundervisningen inte har ändrats nämnvärt under granskningsperioden. Kommunerna är förpliktade att tillhandahålla undervisning i romani, men detta följs egentligen inte i praktiken, och de flesta föräldrar är inte medvetna om att de kan begära undervisning i romani. Läromedlen är fortfarande otillräckliga, och det finns för få lärare och publikationer.

70. Ett revitaliseringsprojekt för romani utfördes från 2004 till 2007 finansierat av Institutet för de inhemska språken KOTUS, Utbildningsstyrelsen, Finska kulturfonden och Svenska litteratursällskapet i Finland. Syftet är att höja föräldrarnas medvetenhet om vikten av språket och att öka användningen av språket i den yngsta generationen genom att inrätta språknästen och språklubbbar. Beträffande föräldrarnas medvetandegörande noterar expertkommittén med tillfredsställelse att social- och hälsovårdsministeriet har publicerat nytt material, såsom utbildningsserien om tidig barndom på finska och romani, som riktar sig till romska föräldrar och distribueras genom barnvårds- och mödravårdscentraler, eller broschyren *Romanilapsi perusopetuksesta* ("Romska barn i den grundläggande utbildningen").

71. De romska barnens ställning i förskoleundervisningen ger fortfarande anledning till oro. Utbildningsstyrelsens romska enhet inrättade hösten 2009 tre språknästen på olika ställen i Finland. Företrädare för de romanitalande upplyste expertkommittén om att åtta språknästen för närvarande är i gång i Finland, och att de 2009 beviljades 100 000 euro. Expertkommittén är emellertid inte på det klara med om dessa språknästen erbjuder daglig barndagvård på romani eller bara har vissa aktiviteter på språket ett par timmar i veckan. Expertkommittén uppmanar myndigheterna att klargöra detta i nästa periodiska rapport. Språklubbbar har startats för äldre barn i vissa kommuner, och sommarkurser har organiserats, där sammanlagt ca 100 barn deltog under 2009.

72. Utbildningsstyrelsen beviljar årligt statligt understöd för undervisning i romani i förskolan, grundskolan och allmänna gymnasieskolan i 2,5 lektionstimmar i veckan för minst två elever. Stödet uppgick

2008 till 300 000 euro. Ca 120 elever får romaniundervisning . Företrädare för de romanitalande upplyste expertkommittén om att undervisningen i skolorna organiseras på oregelbundna tider och att förekomsten varierar från kommun till kommun.

73. Statligt understöd beviljades också 14 kommuner under 2007 för att de skulle inrätta permanenta åtgärder och verksamheter för att utveckla de romska barnens undervisning, stärka den romska identiteten och befrämja kunskap om romsk kultur. 2008 beviljades statligt understöd till ytterligare 15 kommuner, och 2009 var 24 kommuner involverade. Myndigheterna rapporterar att så gott som alla dessa har fortsatt sina utvecklingsaktiviteter 2010.

74. Beträffande utveckling av lärarutbildningen har undervisningsministeriet antagit en nationell kursplan för yrkesutbildningar och för en specialistutbildning till instruktör i romsk kultur, där romanispråket ingår som en av modulerna. Myndigheterna utför också studier för att fastställa hur stort intresset är för utbildningskurser för romanilärare på yrkeshögskolor. Utbildningscentret för undervisningssektorn har organiserat vidareutbildning för romanilärare inom en längre tidsram. Projektet lanserades för romanilärare hösten 2009 för att öka deras kunskaper om exempelvis undervisningsmetoder och speciella särdrag i romanispråket. Genom projektet fick lärarna möta nya undervisningsmetoder och upptäcka nytt material för stöd i undervisningen av romska elever. Sommarkurser, som har visat sig populära, har också organiserats av Utbildningsstyrelsens romska enhet för att ge fortbildning åt romanilärare.

75. Ett projekt om den grundläggande utbildningen med titeln *Grundläggande utbildning av romska barn 2* lanserades 2007 av Utbildningsstyrelsen med innehållet förskoleundervisning, övergång till sjunde klassen och avslutningsstadiet i den grundläggande utbildningen. Projektet är inriktat på sådana frågor som samarbete mellan hem och skola och tillhandahållande av lämplig information till undervisningspersonal och romska föräldrar. Under projektet har myndigheterna exempelvis sammanträffat med romska föräldrar vid seminarier över hela landet och höjt medvetenheten om vikten av romani som en kulturell resurs för romska barn och som en faktor i stärkandet av deras identitet. Ett annat syfte med projektet är att skapa stödjande nätverk av undervisningspersonal och romska föräldrar. Särskild uppmärksamhet har ägnats åt betydelsen av kuratorisk verksamhet och studiehandledning för romska elever.

76. Beträffande läroböcker och läromedel ligger det största problemet i att det är svårt att hitta författare, eftersom det inte för närvarande ges någon undervisning i romani vid universiteten. Tyngdpunkten har hittills legat på framställning av läromedel för förskolan och den grundläggande utbildningen. Myndigheterna har emellertid utvecklat internationellt samarbete för framställning av läromedel och brett läroboksförfattare inom majoritetsbefolkningen om hjälp med att ta fram material. Utbildning har givits till författare. Expertkommittén gratulerar därför myndigheterna till deras ansträngningar att utveckla undervisningen i romani och emotser information om ytterligare utvecklingar i nästa övervakningsomgång.

77. Färre än 10 % av barnen har emellertid möjlighet att studera romani. De romanitalande klagar också över att det inte är möjligt att ta studentexamen i romani. Regeringen är medveten om att antalet barn som får undervisning i romani verkar minska. Företrädare för de romanitalande upplyste expertkommittén om att det behövs mer resurser för att öka undervisningen på alla nivåer inom undervisningen, även vuxenundervisningen.

78. Trots framsteg som gjorts inom undervisning på och/eller i romani framkommer det från resultaten att en lämplig modell fortfarande behöver tas fram i samarbete med de romanitalande, för att alla romska barn ska kunna erbjudas sådan undervisning.

***Expertkommittén uppmuntrar myndigheterna att i samarbete med de romanitalande, hitta en adekvat och hållbar modell för undervisning på och/i romani.***

## Ryska

79. I sin tidigare granskningsrapport uppmuntrade expertkommittén de finska myndigheterna att hitta sätt att öka undervisningen på och i ryska.

80. Enligt den fjärde periodiska rapporten anordnar kommuner förskoleundervisning på ryska i Helsingfors, Vanda och Kotka. Förberedelser pågår för förskoleundervisning i städerna Villmanstrand, Imatra och Joensuu.

81. Regeringen anger i sin rapport till riksdagen att ungdomarna saknar motivation att studera ryska. Ryska som modersmål är inte obligatoriskt, och normalt ges inget betyg i det. Modersmålsundervisning sker normalt inte i barnets egen skola och förläggs utanför normal skoltid. Undervisningsgrupperna omfattar elever i olika åldrar och olika stadier. Det är också möjligt att studera ryska som främmande språk.

82. Det verkar som om det finns efterfrågan på att ha ryska som undervisningsspråk bland rysktalande, men också, på grund av den låga ställning som språket har bland ungdomar, ett behov att främja studiet av ryska bland unga rysktalande.

**Expertkommittén uppmuntrar myndigheterna att i samarbete med de rysktalande, hitta adekvata modeller för undervisning på och/eller i ryska som landsdels- eller minoritetsspråk.**

## Tatariska

83. Undervisningen i tatariska är fortfarande säkrad i samhället med en timme i veckan. Ytterligare en timme är ägnad till religionsundervisning. Tvåveckorskurser har också organiserats under granskningsperioden. Företrädare för de tatarisktalande som expertkommittén träffade under kontaktbesöket har bekräftat att de är nöjda med den aktuella situationen.

## Jiddisch

84. Sedan 2004 har Utbildningsstyrelsen tillhandahållit ekonomiskt stöd för verksamheten inom jiddischklubben *Idishe vort*, som startats av den judiska befolkningsgruppen i Helsingfors. Klubben omfattar en undervisningsgrupp för jiddisch, som ger nybörjarkurser för vuxna på grundnivå och arrangerar diskussionsgrupper och litteraturkurser i jiddisch. Enligt regeringens rapport beviljades emellertid stöd från Utbildningsstyrelsen fram till 2006. Ingen annan undervisning i jiddisch ges, och Judiska skolan använder finska som undervisningsspråk. Jiddisch verkar endast användas vid festliga tillfällen såsom festivaler och körövningar med klezmermusik.

**Expertkommittén uppmuntrar myndigheterna att utveckla sätt att främja undervisningen i jiddisch, som är på väg att försvinna i Finland.**

*g. tillhandahållande av möjligheter för dem som inte talar ett landsdels- eller minoritetsspråk som bor i det område där ifrågakvarande landsdels- eller minoritetsspråk används, att lära sig detta om de så önskar,*

85. Expertkommittén hänvisar till sin tidigare bedömning att det finns möjligheter för dem som inte talar svenska och samiska att lära sig de språken.

86. Myndigheterna rapporterar vidare att öppna skolor på många orter har ökat sin undervisning i karelska. Man kan lära sig språket i karelska föreningar, ortodoxa församlingar och öppna skolor året runt, men också på sommarkurser.

*h. främjande av studier och forskning om landsdels- eller minoritetsspråk vid universitet eller motsvarande läroanstalter,*

87. Svenskans och samiskans situation granskas i kapitel 2.2 i denna rapport.

88. Enligt 11 § i Universitetslagen (558/2009) kan ett universitet besluta att använda också andra språk än finska eller svenska som undervisnings- och examensspråk.

## *Karelska*

89. Universitetet i Joensuu inrättade 2008 en professur i karelskt språk och karelsk kultur.
90. Institutet för de inhemska språken KOTUS har även tagit fram en karelsk ordbok i sex volymer och planerar publicera denna i elektroniskt format.

## *Romani*

91. I den tidigare övervakningsomgången uppmuntrade expertkommittén myndigheterna att driva frågan mer systematiskt om undervisning på universitetsnivå. Utbildningsstyrelsens enhet för romaniundervisning har föreslagit att kvotering ska tillämpas vid intagningen av romska studerande till lärarutbildning och universitetskurser i allmän lingvistik, och Delegationen för romska frågor har understrukit vikten av att i ett revitaliseringsprogram för romani ta hänsyn till utvecklingen inom lingvistik för att stödja språkundervisning och framtagning av läromedel, och till möjligheten för romanilärare att ta examen som lärare i andra ämnen än romani. De finska myndigheterna har uppmuntrats av expertkommittén att hitta lämpliga svar på dessa begäranden.

92. Myndigheterna rapporterar att två avhandlingar om romani i Finland lades fram mellan 2000 och 2010 på Institutet för allmän lingvistik vid Helsingfors universitet. Expertkommittén har förstått att ingen undervisning för närvarande ges i romani på universitetsnivå, men att Helsingfors universitet planerar starta sådan undervisning från 2012. Enligt den nationella romska politiken måste undervisning ges i romani på universitetsnivå, vilket kommer att ge enklare tillgång till romaniundervisning och stödja utvecklingen av undervisningsmetoder. Tillräckliga resurser måste tillhandahållas för detta.

93. Det finns för närvarande två forskartjänster i romani på Institutet för de inhemska språken KOTUS. Till arbetsuppgifterna hör bl.a. planering av romaniundervisningen och publicering av läroböcker.

94. Forskning i romani sker på Institutet för de inhemska språken på institutets romaniavdelning. Institutet planerar för tillfället att ge ut ett grundläggande arbete om syntaxen i den romani som talas i Finland. Institutet har som mål att uppmuntra användningen av språket och stödja aktiviteter för att revitalisera det. I det syftet organiserades därför 2010 en internationell forskningskongress i romani.

- i. främjande av transnationellt utbyte i lämpliga former inom de områden som omfattas av denna stadga för de landsdels- eller minoritetsspråk som används i identiskt samma eller liknande form i två eller flera stater.*

95. Svenskans och samiskans situation beskrivs närmare i kapitel 2.2.

## *Karelska*

96. Myndigheterna rapporterar att Karelska språkföreningen 2008 inrättade ett kompetenscentrum för karelskt språk och karelsk kultur i Joensuu. Norra Karelens regionalråd stödde inrättandet av centret genom att bevilja 4500 euro för ändamålet. Centret har ökat kontakterna bland karelsktalande i Finland och stärkt samarbetet med karelsktalande i Ryssland. Rådet syftar till att utveckla samarbete över gränserna. Vidare har centret givit ut ett antal publikationer på karelska och satt upp en internetradio, en nätverksbutik och en tidningstjänst i pdf-format. En nättidskrift för karelsktalande i Finland, Ryssland och Sverige är också under utarbetning av Karelska språkföreningen.

97. Expertkommittén välkomnar detta och uppmuntrar myndigheterna att fortsätta sitt stöd.

## *Ryska*

98. Finsk-ryska föreningen underhåller databasen KuKa<sup>19</sup> över ryskrelaterade samarbetsprojekt inom kultur- och frivilligorganisationer, och med kontaktuppgifter för ryska skådespelare som har deltagit i projekt. Databasen KuKa är ett av övervakningsinstrumenten inom *Rysslandsprogrammet i konst och kultur*, som drivs av undervisningsministeriet.<sup>20</sup> Programmet syftar till att uppmuntra konstnärer och kulturarbetare i Finland att utveckla bilaterala och multilaterala kontakter inom konst och kultur.

<sup>19</sup> Se [www.kukatietokanta.fi](http://www.kukatietokanta.fi)

<sup>20</sup> Ryssland i konst och kultur. Publikation från Undervisningsministeriet 2005:29,  
< [http://www.minedu.fi/expert/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm\\_307\\_opm29.pdf](http://www.minedu.fi/expert/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_307_opm29.pdf)>.

99. Vidare driver Finsk-ryska föreningen sedan 2007 ett utbytesprojekt för elever på allmänna gymnasier som vill studera i Ryssland. Projektet finansieras av Utbildningsstyrelsen.

100. Utbyten mellan universitet äger rum inom projektet Finsk-ryska gränsöverskridande universitetet, som erbjuder masterkurser på många olika områden.

## **Punkt 2**

*Parterna förbinder sig att, om det inte redan har skett, avskaffa alla ooberättigade åtskillnader, undantag, restriktioner eller preferenser som gäller användning av ett landsdels- eller minoritetsspråk och som syftar till att motverka eller äventyra dess fortbestånd eller utveckling. Vidtagande av särskilda åtgärder till förmån för landsdels- eller minoritetsspråk som syftar till att främja jämlikhet mellan användarna av dessa språk och resten av befolkningen, eller som tar behörig hänsyn till deras särskilda förhållanden, skall inte betraktas som diskriminering av dem som talar mera allmänt använda språk.*

101. För en allmän presentation av lagstiftningen med avseende på detta åtagande hänvisar expertkommittén till sina tidigare rapporter (ECRML (2001)3 punkt 57, (2004)7 punkt 66 och (2007)7 punkt 87).

102. Myndigheterna rapporterar att minoritetsspråkstalande har rätt att använda sitt språk i fängelse, enligt beslut 2006 av justitieombudsmannen.

## **Punkt 3**

*Parterna förbinder sig att genom lämpliga åtgärder främja ömsesidig förståelse mellan alla språkliga grupper i landet och särskilt verka för att respekt, förståelse och tolerans med avseende på landsdels- eller minoritetsspråk inkluderas bland målen för olika slag av undervisning och utbildning i sina länder samt att uppmuntra massmedierna att sträva mot samma mål.*

103. I sin senaste granskningsrapport uppmuntrade expertkommittén myndigheterna att vidare utveckla åtgärder inom undervisningen och mediasektorn för att öka förståelsen och toleransen av landsdels- och minoritetsspråken och av dem som talar de språken. Kommittén uppmuntrade även myndigheterna att anta en politik som syftar till att höja mediernas medvetenhet om landsdels- och minoritetsspråk och att slå ned på intoleranta eller kränkande uttalanden.

104. 2007 organiserade de finska myndigheterna en mediakampanj mot diskriminering som olika minoriteter utsätts för, för att göra allmänheten mer medveten om problemet. Finska rundradion YLE sände en serie med en minut långa TV-inslag på temat, som sågs av ca 20 miljoner tittare. En dvd med 29 av dessa inslag gavs också ut för utbildningsändamål.

105. Inrikesministeriet samordnar kampanjen "YES – Likabehandling på Första Plats" med deltagande från Sametinget. Ministeriet har också givit ut riktlinjer för främjande av likabehandling till inrikesförvaltningen och motsvarande rekommendationer till kommunernas nödcentralförvaltning. Språk är en av de sex diskrimineringsgrunderna som är förbjudna i riktlinjerna. Enligt ministeriets likabehandlingsplan, som är under utarbetande för närvarande, är de olika aktörerna i förvaltningssektorn förpliktade att säkra servicen enligt språklagen och den samiska språklagen och att tillhandahålla offentlig information om servicen.

106. Beträffande romani har Utbildningsstyrelsens romska enhet anordnat föreläsningar och utställningar för anställda inom olika områden. Föreläsningar i romsk kultur har givits av vissa skolor, och utbildning i kultur har organiserats. Myndigheterna rapporterar att finska rundradiobolaget YLE anordnade projektet *Mundo* i mediautbildning och arbetsplatsutbildning för etniska minoriteter i Finland, däribland mediafolk med romsk bakgrund. Enligt myndigheterna är romer mer synliga på TV än tidigare, och de framställs mer positivt i medierna i allmänhet.

107. Beträffande samiska upplystes expertkommittén av Sametinget om att toleransen mot samer inte har ökat bland majoritetsbefolkningen. Barnombudsmannen anser exempelvis att vuxna och skolbarn i majoritetsbefolkningen borde göras bättre informerade om samernas nutida liv och kultur. Sådan information bör, enligt ombudsmannen, ges som del av skolundervisningen och genom mer omfattande medvetandehöjande kampanjer. Enligt regeringens barn- och ungdomspolitikprogram som myndigheterna hänvisar till kan likabehandling främjas och diskriminering förhindras om samekulturen blir bättre känd på de olika undervisningsnivåerna. Resultaten av den undersökning som utfördes 2007-2008 av barnombudsmännen i Finland, Norge och Sverige visar även att samebarnen i Finland anser att medierna ger en mycket stereotyp bild av samerna. De skulle också vilja få veta mer om sin kultur och önskade att radio, TV och internet skulle erbjuda fler tjänster på samiska.



108. Företrädarna för de samisktalande har uttryckt missnöje över att samernas historia, befolkning och kultur nästan helt ignoreras i läroplanen för de finska skolorna, vilket bidrar till att bevara de konventionella stereotyperna om samer och leder till intolerans och brist på förståelse för utvecklingen i det moderna samesamhället. Sametinget har därför lagt fram ett önskemål att Undervisnings- och kulturministeriet vid omarbetandet av den nationella läroplanen inkluderar moduler om samisk historia, kultur och samhälle i olika ämnen. Expertkommittén instämmer med Sametinget om att det krävs mer insatser för att höja medvetenheten bland majoritetsbefolkningen om samekulturen och samesamhället som en integral del av det finska samhället.

109. Beträffande svenskan har expertkommittén under kontaktbesöket informerats om att negativa synpunkter på kravet att lära sig och använda svenska de senaste åren har blivit mycket vanligare, särskilt mot bakgrunden av den politiska debatten runt förvaltningsreformen.

110. Beträffande ryska informerade de rysktalande expertkommittén att de fortfarande möter fientlighet och ibland framställs i ett negativt ljus i medierna. Ungdomar tors inte alltid använda sitt modersmål offentligt. Enligt deras åsikt finns det fortfarande ett behov att utveckla respekt, förståelse och tolerans i det finska samhället.

**Expertkommittén uppmuntrar myndigheterna att vidta åtgärder för att främja toleransen och höja medvetenheten bland majoritetsbefolkningen om ryska språket som en integral del av den finska kulturen.**

#### **Punkt 4**

**Vid fastläggande av sin politik i fråga om landsdels- eller minoritetsspråk skall parterna beakta de behov och önskemål som uttrycks av de grupper som använder sådana språk. De uppmuntras att i mån av behov upprätta organ för att ge råd till myndigheterna i alla frågor som sammanhänger med landsdels- eller minoritetsspråk.**

111. Myndigheterna har informerat expertkommittén om rapporten "Bättre samarbete – bättre beredning" som kom ut hösten 2008 och innehåller förslag från de svensktalande frivilligorganisationerna om samarbete mellan ministerierna och frivilligorganisationerna. Expertkommittén är emellertid inte på det klara med vilken uppföljning som har gjorts på detta.

#### **Punkt 5**

**Parterna förbinder sig att i vederbörliga delar tillämpa principerna i punkterna 1 - 4 ovan på territoriellt obundna språk. I fråga om dessa språk skall emellertid arten och omfattningen av de åtgärder som skall vidtas för att verkställa denna stadga bestämmas på ett flexibelt sätt, med beaktande av behoven och önskemålen hos de grupper som använder ifrågavarande språk och med respekt för deras traditioner och egenart.**

112. I Finlands fall anses karelska, romani, ryska, tatariska och jiddisch som territoriellt obundna språk. I sin bedömning av situationen för dessa språk beträffande punkt 1-4 i artikel 7 har expertkommittén beaktat att de principerna skall följas i tillämplig utsträckning.

## 3.2. Granskningen rörande del III i konventionen

### 3.2.1 Svenska

113. I detta avsnitt koncentrerar expertkommittén sin presentation på problematiska aspekter av skydd och främjande av svenskan. Här bedöms följaktligen inte genomförandet av de bestämmelser som fullgjordes i första, andra och tredje övervakningsomgångarna, med undantag för sådana åtaganden där expertkommittén har tagit emot ny relevant information. Kommentarer lämnas inte beträffande följande bestämmelser:

- Artikel 8 punkt 1 f i
- Artikel 8 punkt 1 h
- Artikel 9 punkt 1 a iii
- Artikel 9 punkt 1 a iv
- Artikel 9 punkt 1 b ii
- Artikel 9 punkt 1 c ii
- Artikel 9 punkt 1 c iii
- Artikel 9 punkt 1 d
- Artikel 9 punkt 2
- Artikel 9 punkt 3
- Artikel 10 punkt 1 b
- Artikel 10 punkt 1 c
- Artikel 10 punkt 2 a, b, c, d, e, f, g
- Artikel 10 punkt 4 a
- Artikel 10 punkt 5
- Artikel 11 punkt 1 a iii, d, e i, f ii
- Artikel 11 punkt 3
- Artikel 12 punkt 1 a, b, c, d, f
- Artikel 12 punkt 1 h
- Artikel 12 punkt 2
- Artikel 12 punkt 3
- Artikel 13 punkt 1 a, c, d
- Artikel 13 punkt 2 a, b, d, e
- Artikel 14 a, b

114. För de åtagandena hänvisar expertkommittén till slutsatserna i sin första, andra och tredje rapport men förbehåller sig rätten att granska situationen igen vid ett senare tillfälle.

115. Punkter och stycken som återges i fet stil är de åtaganden som Finland har valt.

116. Företrädare för de svensktalande informerade expertkommittén att de ansåg att svenskans situation har försämrats under granskningsperioden och att det är svårt att kontakta myndigheterna på svenska. De är av den uppfattningen att det krävs en långsiktig språkstrategi och ett bättre genomförande av språklagstiftningen. De informerade också expertkommittén om sitt initiativ att inrätta en nationell handlingsplan för att främja Finlands båda nationalspråk som syftar till att förstärka tvåspråkigheten i Finland och att uppnå bättre genomdrivande och övervakning av språklagstiftningen.

### **Artikel 8 - Utbildning**

117. Företrädare för de svensktalande informerade expertkommittén att de ansåg att större resurser borde sättas in på all språkundervisning och att svenskkunskaperna inte kommer upp till de standarder som ställts upp för att garantera medborgarnas språkliga rättigheter enligt 17 § i grundlagen.

#### **Punkt 1**

***Parterna förbinder sig till följande i fråga om utbildning på det territorium där landsdels- eller minoritetsspråk används, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk, och utan att undervisningen i statens nationalspråk blir lidande:***

#### **Förskoleutbildningen**

**a. i. att tillhandahålla förskoleundervisning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,**

118. Förskoleundervisning tillhandahålls på svenska av de kommunala sociala myndigheterna, enligt barndagvårdslagen<sup>21</sup> särskilt 11 §, där det föreskrivs att kommunerna inom skälig tid ska anordna barndagvård för alla barn på deras eget språk. Under den senaste övervakningsomgången restes emellertid farhågor om de möjliga negativa verkningarna av kommunreformen på tillhandahållandet av förskoleundervisning och en eventuell indragning av barndagvård på svenska i vissa kommuner som följd av inadekvata offentliga upphandlingsrutiner. Expertkommittén anser därför att åtagandet fullgörs, men emotser information om de nya reformerna och rutinerna.

119. I den fjärde övervakningsomgången vidkände myndigheterna att vissa kommuner fortfarande inte uppger i sin offentliga upphandling huruvida privata tjänsteleverantörer ser till att de språkliga rättigheterna förverkligas i praktiken. Det svenska Finlands folkting har därför understrukit behovet av att förse kommunerna med noggrannare riktlinjer för offentlig upphandling.

120. Myndigheterna hänvisar också till svårigheter som de lokala myndigheterna har att rekrytera tillräckligt antal dagvårdspersonal när de inrättar nya svensktalande dagvårdsskolor eller köper in dagvårdstjänster på svenska, på grund av den ökade efterfrågan på barndagvård på svenska som invandringen till södra Finland och huvudstadsregionen fört med sig. Det är också svårt att hitta kvalificerade vikarier i svensktalande regioner. Den svenska högskoleutbildningen för dagvårdspersonal är förlagd till Österbotten. Ett förslag att starta en ny högskoleutbildning i huvudstadsregionen under 2011 har framlagts.

121. Expertkommittén anser ändå att detta åtagande är fullgjort, men skulle välkomna information i de upptagna frågorna under nästa övervakningsomgång.

**b. i. att tillhandahålla undervisning i den grundläggande utbildningen på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,**

122. Myndigheterna uppgav i sin fjärde periodiska rapport att de svensktalande grundskolorna lider särskild brist på svensktalande speciallärare och lärare i naturvetenskapliga ämnen. Läroböcker likvärdiga dem som ges ut på finska finns inte på svenska. Därför har Svenska kulturfonden i Finland understrukit behovet av att vidta särskilda åtgärder för att se till att det finns läromedel på svenska.

123. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs för närvarande men uppmuntrar myndigheterna att hitta sätt att råda bot på den ovan beskrivna situationen.

**c. i. att tillhandahålla undervisning i gymnasiet på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,**

124. Expertkommittén ansåg i sin tidigare granskningsrapport att detta åtagande fullgjordes men efterlyste mer information om hur regeringen planerade motverka konsekvenserna av att det nu bara krävs ett enda språkprov i studentexamen, som resultat av 2004 års ändringar av gymnasielagen. Expertkommittén emotsåg särskilt information om myndigheternas planer att utveckla och uppmuntra studier i det andra nationalspråket för att stödja en positiv bild av Finland som ett tvåspråkigt samhälle och främja vikten av att bemästra båda nationalspråken, som de hade åtagit sig att göra.

125. Myndigheterna är medvetna om att det faktum att det svenska språkprovet inte längre är obligatoriskt i studentexamen har minskat motivationen att studera svenska, inte bara på gymnasiet utan också på universitet och yrkeshögskolor. Dessutom skjuter de flesta finstalande studerande upp sina svenskstudier till sjunde klassen, då de blir obligatoriska. Myndigheterna utför därför två utvecklingsprojekt i syfte att öka kunskaperna i det andra nationalspråket: "Nationalspråksprojektet" 2007-2009, och "Projektet att utveckla det andra nationalspråkets ställning" 2007-2010.

126. Företrädare för de svensktalande har inför expertkommittén uttryckt missnöje med regeringens tröghet att vidta åtgärder beträffande den försämrade språkkunskapen. I november 2010 visade en rapport från Undervisningsministeriet att andelen elever som genomgick svenskprovet hade sjunkit dramatiskt från 98 % till 66 %. Angelägna åtgärder krävs därför att främja bättre svenskkunskaper. Expertkommittén är inte på det klara med om denna nedgång kommer att få någon verkan på tillhandahållandet av

<sup>21</sup> Barndagvårdslagen 36/1973, ändrad i lag nr 875/1981

svenskundervisning på gymnasiet, och vilka konsekvenser utvecklingen kommer att få på längre sikt på serviceleveransen på svenska.

127. Företrädare för de svensktalande har även upplyst expertkommittén om sina farhågor om att det i den offentliga debatten i Finland läggs fram krav på att den obligatoriska svenskundervisningen i finska skolor avskaffas. Hittills har det verkat som om de ledande politiska partierna har varit i stort sett eniga om att behålla den obligatoriska svenskundervisningen, men frågan har ändå tagits upp.

128. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs för närvarande men skulle välkomna mer information i nästa periodiska rapport om vilka åtgärder som har vidtagits av myndigheterna för att vända den negativa trenden i inlärning av och undervisning i svenska.

***d. i. att tillhandahålla teknisk utbildning och yrkesutbildning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,***

129. Detta åtagande ansågs vara fullgjort i den senaste övervakningsomgången. Expertkommittén konstaterar emellertid från regeringens rapport att finsktalande studerande på yrkesskolor har dåliga svenskkunskaper<sup>22</sup>. Svenskundervisningen är inte tillräcklig och värdet av svenskstudier uppskattas inte inom yrkesutbildningen. Rapporten understryker att detta kan bli ett problem i framtiden, eftersom sådana studerande ofta arbetar i servicesektorn efter studierna.

130. Expertkommittén anser fortfarande att detta åtagande är fullgjort, men skulle välkomna information om detta åtagande i nästa övervakningsomgång.

***e. i. att tillhandahålla universitetsutbildning och annan högre utbildning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,***

131. Detta åtagande ansågs vara fullgjort i den senaste övervakningsomgången. Expertkommittén uppmuntrar ändå myndigheterna att tillhandahålla ytterligare resurser för att se till att bestämmelserna om universitetsutbildning på svenska genomförs fullständigt. Problemet med erkännande av universitetsexamina som avlagts i Sverige, särskilt för juridik och medicin, togs även upp.

132. Myndigheterna uppger i sin fjärde periodiska rapport att en universitetsreform ägt rum under granskningsperioden, enligt vilken universiteten blev självständiga offentligrättsliga institutioner. Lagen om införande av universitetslagen trädde i kraft den 1 augusti 2009 (59/2009). Regeringen tillhandahåller den grundläggande finansieringen. I 12 § i lagen stadgas att det svenskspråkiga universitetet Åbo Akademi, Svenska Handelshögskolan, Helsingfors universitet, Bildkonstakademien, Sibelius-Akademien, Teaterhögskolan och Aalto-universitetet även i fortsättningen svarar för att ett tillräckligt antal personer med kunskaper i svenska utbildas för landets behov. Svenska kulturfonden i Finland har framhållit behovet av att övervaka verkningarna av reformerna på de praktiska möjligheterna att bedriva studier på svenska.

133. Regeringens rapport om verkningarna av universitetsreformen förväntas 2012. Expertkommittén emotser därför mer information i nästa rapport om i vilken utsträckning reformen har påverkat möjligheterna att få undervisning på svenska på universitet och högskolor.

134. Beträffande den svårighet som togs upp av svensktalande rörande erkännande av examina i juridik och medicin som avlagts i Sverige meddelar myndigheterna i sin fjärde periodiska rapport att existerande lagstiftning består av följande:

- Utbildningsstyrelsen, som avgör huruvida utländska kvalifikationer ger behörighet för statlig tjänst i Finland,
- Lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (1093/2007) som reglerar erkännande av yrkeskvalifikationer som medborgare i en medlemsstat i EU eller EES har förvärvat i en annan medlemsstat,
- Lagen om den tjänstebehörighet som högskolestudier utomlands medför (531/1986). Yrkeskvalifikationer som förvärvats i Sverige erkänns genom den lagen.

135. Beslut om erkännande eller jämförbarhet av kvalifikationer som förvärvats i Sverige fattas av Utbildningsstyrelsen, som samarbetar med utbildningsmyndigheterna i Sverige.

136. I ljuset av dessa klargöranden anser expertkommittén att åtagandet är fullgjort.

---

<sup>22</sup> Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagen, 2009, sid. 65.

**g. att vidta åtgärder för att tillgodose undervisning i historia och kultur som hänför sig till ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,**

137. Detta åtagande ansågs fullgjort i den tidigare granskningsrapporten, men expertkommittén uttryckte en önskan att få mer information om de önskemål som de svensktalande hade framfört om att svenskans historia i Finland skulle komma mer till synes i läroplanen.

138. I den fjärde periodiska rapporten anges att studiet av Finlands och Sveriges nära 600 år långa gemensamma historia är obligatoriskt enbart i grundskolan, inom den grundläggande utbildningen. Svenska Finlands folkting anser att den svenska överhöghetens historia i Finland även borde undervisas i som ett obligatoriskt inslag på gymnasiet.

139. Baserat på inkommen information anser expertkommittén att detta åtagande är fullgjort, men uppmuntrar myndigheterna att beakta de önskemål som uttrycks av de svensktalande om undervisning av den historia som avspeglas av svenskspråkigheten i Finland.

**i. att inrätta ett eller flera övervakningsorgan för att följa vidtagna åtgärder och uppnådda framsteg i fråga om upprättande eller utveckling av undervisning i landsdels- eller minoritetsspråk, och för att periodiskt avge rapport om sina resultat, som skall offentliggöras.**

140. I den tidigare övervakningsomgången ansåg expertkommittén att detta åtagande var delvis fullgjort, eftersom ingen omfattande bedömning av kvaliteten på svenskundervisningen hade gjorts, och inga periodiska rapporter om vidtagna åtgärder och gjorda framsteg beträffande svenskundervisning hade offentliggjorts.

141. De finska myndigheterna anger i den fjärde periodiska rapporten att en omfattande rapport om svenskundervisningen i gymnasiet publicerades 2007. Undervisning på svenska i den grundläggande yrkesutbildningen har studerats i inventeringen av utbildningsbehov. Dokumenten har publicerats på svenska. Expertkommittén är emellertid inte på det klara med om dessa rapporter är periodiska.

142. Expertkommittén vidhåller sin tidigare slutsats att åtagandet är delvis fullgjort, och skulle välkomna mer information i ämnet i nästa övervakningsomgång.

## **Artikel 9 – Rättsväsendet**

### **Punkt 1**

*Parterna förbinder sig till följande i de domsagor där antalet bosatta personer som använder sådana landsdels- eller minoritetsspråk berättigar till de åtgärder som anges här nedan, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk och på villkor att utnyttjandet av de möjligheter som tillhandahålls enligt denna punkt av domstolen bedöms inte hindra en rättsenlig handläggning:*

#### **I brottmål:**

- a. i. *att tillse att domstolarna, på begäran av någon av parterna håller rättegången på landsdels- eller minoritetsspråken,*
- ii. *att ge en tilltalad rätt att använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, om det behövs med hjälp av tolkar och översättningar, utan att detta medför extra kostnader för de berörda personerna,*

#### **i tvistemål:**

- b. i. *att tillse att domstolarna, på begäran av någon av parterna, håller rättegången på landsdels- eller minoritetsspråk,*

#### **vid förvaltningsmål inför domstol:**

- c. i. *att tillse att domstolarna, på begäran av någon av parterna, håller rättegången på landsdels- eller minoritetsspråk,*

143. I tidigare granskningsrapporter ansåg expertkommittén att dessa åtaganden fullgjordes formellt. Kommittén anmodade de finska myndigheterna att öka antalet domare och annan personal som behärskar

svenska för att förbättra användningen av svenska inför rätten. Kommittén anmodade även myndigheterna att vidta åtgärder för att se till att de svensktalandes språkliga rättigheter är fullständigt förverkligade i rättsförhandlingar.

144. Expertkommittén uppmuntrade även myndigheterna i den tidigare övervakningsomgången att säkerställa att omorganisationen av domkretsarna inte skulle få en negativ verkan på användningen av svenska. Myndigheterna rapporterar att den pågående tingsrättsreformen i början av 2010 minskat antalet tingsrätter från 54 till 27. Enligt regeringsprogrammet har tillbörlig hänsyn tagits till värnandet av både de finsktalandes och de svensktalandes rättigheter. Svenska Finlands folkting har emellertid uttryckt missnöje över att en av de båda svensktalande tingsrätterna i Finland avskaffats i tingsrättsreformen, när Pargas tingsrätt slogs ihop med Åbo tingsrätt. Myndigheterna rapporterar vidare att Egentliga Finlands tingsrätt kompletterats med en separat avdelning för skydd av de språkliga rättigheterna för de svensktalande i området, i enlighet med tingsrättslagen, och att domarna som tillsätts i den avdelningen är underkastade strängare språkkunskapskrav än andra domare. Tingsrätten har för närvarande fyra rättsdomare med utmärkta svenskkunskaper. Expertkommittén gratulerar myndigheterna till detta initiativ.

145. Expertkommittén emotser mer information om de faktiska konsekvenserna av reformen beträffande detta åtagande i nästa övervakningsomgång.

146. Beträffande personalutbildning rapporterar myndigheterna att tingsrätterna organiserar språkträning. Antalet tingsrättsdomare med svenskkunskaper rapporteras emellertid ha förblivit i stort sett oförändrat de senaste åren<sup>23</sup>.

147. Beträffande åklagarväsendet rapporterar myndigheterna att svenskkunskaperna har ökat bland personalen, tack vare de nya kvalifikationskraven på språkkunighet, som kräver en högre kompetensnivå än som föreskrivs i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003). Detta har tillämpats på tre åklagartjänster på kanslien i Helsingfors, Östra Nyland och Västra Nyland, två tjänster på kansliet i Egentliga Finland och fem på kansliet i Österbotten.

148. Myndigheterna rapporterar att svensktalande parter språkliga rättigheter i praktiken inte helt förverkligas när hela brottsprocessen betraktas i sin helhet. Enligt en undersökning som utfördes av myndigheterna påverkas förverkligandet av språkliga rättigheter bl.a. av det faktum att svensktalande parter förhörs åtminstone delvis på finska i förundersökningen<sup>24</sup>. Situationen varierar också från ett kansli till ett annat; i åklagarkanslien i Helsingfors, Östra Nyland och Västra Nyland uppskattade åklagarna säkrandet av språkliga rättigheter i förundersökningar mer negativt än medeltalet. Bedömningarna i åklagarkanslien i Österbotten och Egentliga Finland var mer positiva. Dessutom tilldelas inte alla fall med svensktalande parter systematiskt svensktalande åklagare, och parterna tilltalas inte automatiskt på svenska vid huvudförhandlingarna.

149. Resultaten av undersökningen som skickades ut 2008 av justitieministeriet till lagmännen i alla tingsrätter visar att de tvåspråkiga tingsrätterna avgör vilket språk som ska användas vid rättegången antingen genom att fråga parterna vilket språk de föredrar, eller på grundval av det språk som användes under förundersökningen, eller genom att slå upp vederbörandes modersmål i befolkningsregistret. Myndigheterna anger att parternas rätt att använda sitt modersmål är inte förverkligad, särskilt vid skriftliga förfaranden. Endast en fjärdedel av de tvåspråkiga tingsrätterna rapporterade att de i sådana fall försöker ta reda på parternas språk genom direkt förfrågan, genom dokument eller från befolkningsregistret.<sup>25</sup>

150. Beträffande information om de språkliga rättigheterna framkommer det att två tredjedelar av de tvåspråkiga tingsrätterna på eget initiativ informerar parterna om deras rätt att använda finska eller svenska. I hälften av de enspråkiga tingsrätterna informeras inte parterna automatiskt om sina språkliga rättigheter. Myndigheterna rapporterar emellertid att om det är känt att en svensktalande person också kan finska, uppmuntras denne ofta att använda finska i stället för svenska.

151. Det finns flera orsaker till att svensktalande väljer att tala finska. De kan välja det för att påskynda processen, de kan tycka att det är enklare att acceptera att rättegången hålls på finska, eller de kan tro att de blir bättre förstådda, i de fall då domaren är enbart finsktalande. Justitieministeriet har också gjorts

<sup>23</sup> Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagen, 2009, sid. 56.

<sup>24</sup> Enligt resultaten av undersökningen som skickades ut av justitieministeriet till åklagare på tvåspråkiga åklagarkanslier uppskattade färre än 7 % av åklagarna att de hörda personerna alltid förhördes i förundersökningen på sitt eget språk, då detta vara svenska. Men över hälften av åklagarna uppskattade att förhören under förundersökningen oftast fördes på personens egna språk när det språket var svenska. Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagen, 2009, sid. 50.

<sup>25</sup> Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagen, 2009, sid. 50 till 52.

medvetet om att inte tillräckligt antal nämndemän kan svenska, vilket i vissa fall leder till en situation då vissa nämndemän inte förstår handläggningsspråket.

152. Beträffande rättegångens längd konstaterade lagmännen i två tredjedelar av de tvåspråkiga tingsrätterna att det inte hade någon inverkan på längden vilket språk som användes. Fyra tingsrätter angav emellertid att språkvalet hade antingen viss eller avsevärd verkan på rättegångsprocessens längd, främst på grund av att rättegångsunderlaget måste översättas och tolkning användas. Beträffande det fall som togs inför ombudsmannen 2006 om den genomsnittliga längden på rättegångsprocesser som fördes på svenska inför Åbo Hovrätt avgjorde biträdande justitieombudsmannen att rättegångsförfarandena på svenska tog längre tid än de som fördes på finska, särskilt i brottmål. En av orsakerna var brist på resurser och det låga antalet fall. Från rapporten som framlades till ombudsmannen av Åbo Hovrätt framkommer det att skillnaden mellan längden på finska och svenska rättegångsförfaranden var under perioden 2005-2006 ca 5 månader. Myndigheterna ansåg att skillnaden i längd mellan förfarandena inte gav anledning till vidare åtgärder.

153. Expertkommittén tycker sig märka att språket används i praktiken, men att det fortfarande är brister i genomförandet av dessa åtaganden. Expertkommittén noterar att bristen på utbildad svensktalande personal lägger hinder i vägen för att rättegångsförfarandet hålls på svenska, trots ansträngningar från myndigheternas sida att organisera språkträning. Kommittén uppmanar myndigheterna att vidta ytterligare åtgärder för att öka antalet domare och annan personal som behärskar svenska, för att stärka användningen av svenska inför rätten.

154. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

## Artikel 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

### Punkt 1

***Inom de administrativa områden i en stat där antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk motiverar de åtgärder som anges nedan, och i enlighet med situationen för varje språk, förbinder sig parterna i rimlig utsträckning***

***a. i. att tillse att de administrativa myndigheterna använder landsdels- eller minoritetsspråken,***

155. Expertkommittén kom i de två senaste övervakningsomgångarna till den slutsatsen att åtagandet fullgjordes endast formellt. Expertkommittén konstaterade i den senaste övervakningsomgången att tillgängligheten av offentligt anställda personer i offentlig tjänst som bemästrade svenska fortfarande var ett problem. Ett antal initiativ hade emellertid gjorts för att stärka användningen av svenska inom statsförvaltningen.

156. Myndigheterna anger att när en medborgare kontaktar statliga eller kommunala tvåspråkiga myndigheter kan han eller hon välja språk, svenska eller finska<sup>26</sup>.

157. Expertkommittén har gjorts uppmärksam på flera fall som rör polisen, där de språkliga rättigheterna i språklagen inte var skyddade. Dessa fall har behandlats av justitieombudsmannen. Det finns dessutom efter polisreformen inte längre några polisdistrikt med svenska som förvaltningspråk. De tvåspråkiga underavdelningarna som bildades utför endast verkställande funktioner i linje med beslut som fattas av de större polisdistrikten. Enligt de svensktalande kommer detta att få negativa konsekvenser för användningen av svenska, och i praktiken har möjligheterna att få tala med polisen på svenska minskat i samtliga tvåspråkiga distrikt. Expertkommittén har upplysts om att Polisstyrelsen inrättades 2010, med bland annat uppgiften att rapportera om tillämpningen av språklagstiftningen. Expertkommittén välkomnar detta initiativ och emotser mer information i nästa periodiska rapport.

158. Det måste vidare noteras att svensktalande i huvudstadsregionen hävdar att de får svar från myndigheterna på finska även när de själva tilltalar dem eller skriver till dem på svenska. Ca en tredjedel av

<sup>26</sup> Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagen, 2009, sid. 10.

de svensktalande uppgav att de använde finska i kommunikationen med myndigheterna eftersom de ville bli bättre bemötta<sup>27</sup>.

159. Expertkommittén vidhåller sin tidigare slutsats att detta åtagande fullgörs formellt. Kommittén anser att arrangemangen för att använda svenska som ett nationalspråk fungerar i ett stort antal fall, men att svårigheter existerar i det praktiska genomförandet.

## **Punkt 2**

***I fråga om lokala och regionala myndigheter inom vilkas territorier de invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt många för att motivera de nedan angivna åtgärderna, förbinder sig parterna att tillåta och/eller uppmuntra***

...

***b. möjlighet för användare av landsdels- eller minoritetsspråk att göra framställningar i muntlig eller skriftlig form på dessa språk,***

160. Expertkommittén ansåg i den tidigare övervakningsomgången att åtagandet fullgjordes.

161. Enligt Språkbarometern 2008, som gjorde en undersökning av 43 kommuner beträffande hur den kommunala servicen på svenska fungerar i de olika sektorerna, svarade 39 % av de svensktalande respondenterna att de alltid eller oftast betjänades på svenska. Ytterligare 39 % rapporterade att serviceutbudet på svenska varierade, och 22 % svarade att de sällan eller aldrig betjänades på svenska. Motsvarande siffror för företrädare för den finsktalande minoriteten, som rapporterade om serviceutbudet på finska i kommuner med svensktalande majoritet, var 84 %, 13 % respektive 3 %. Med vissa påtagliga variationer mellan kommuner framstår det att språkrättigheterna i allmänhet är mindre säkrade när minoriteten utgörs av en liten del av befolkningen<sup>28</sup>.

162. I samtliga sektorer som omfattas av Språkbarometern ansågs servicen som tillhandahålls på svenska hålla sämre kvalitet än servicen på finska. Svaren som gavs av finsktalande och svensktalande skilde sig åt beträffande nödcentrals- och räddningstjänsterna, den lokala polisen, sophämtningen och arbetsförmedlingen. Tvåspråkiga kommuner lyckades bättre med att leverera service på svenska än finsktalande kommuner med en svensktalande minoritet.

163. Myndigheterna hänvisade även till en handbok som givits ut av Kommunförbundet med syftet att hjälpa kommunerna bedöma och utveckla den service som de tillhandahåller på svenska.

164. Expertkommittén vidhåller sin tidigare slutsats att detta åtagande fullgörs. Kommittén uppmuntrar emellertid myndigheterna att förbättra sin betjäning på svenska.

## **Punkt 3**

***I fråga om samhällsservice från förvaltningsmyndigheterna eller av andra personer som handlar på deras uppdrag, förbinder sig parterna inom det territorium där landsdels- eller minoritetsspråk används, i enlighet med varje språks situation och i rimlig utsträckning,***

***a. att tillse att landsdels- eller minoritetsspråk används vid tillhandahållande av ifrågavarande tjänster***

165. I den tredje granskningsrapporten kom expertkommittén till den slutsatsen att detta åtagande fullgjordes formellt, och uppmuntrade myndigheterna att genom praktiska åtgärder tillse att de grundlagsbefästa språkliga rättigheterna genomförs i praktiken, särskilt där kommunerna köper in tjänster från den privata sektorn.

<sup>27</sup> Government report on the application of language legislation, 2009, sid. 26.

<sup>28</sup> Enligt Språkbarometern tillhandahålls vanligen tjänster på minoritetsspråket om minoriteten utgörs av minst 25 % av befolkningen. Om den kvantitativa andelen av minoriteten är under 20 % av kommunens befolkning, är tjänsterna i det språket svagare. I Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagen, 2009, sid. 23.



166. Enligt 24 och 25 § i språklagen<sup>29</sup>, ska servicen tillhandahållas på båda nationalspråken, och privata aktörer ansvariga för att utföra offentlig förvaltningsservice är underkastade samma språkkrav som offentliga myndigheter. Det är de statliga och kommunala myndigheternas ansvar att se till att språkkraven uppfylls även i situationer där tjänsterna köps in från en privat tjänsteleverantör. Myndigheterna rapporterar emellertid att de flesta kommuner vid den offentliga upphandlingen inte kontrollerar huruvida privata tjänsteleverantörer ser till att de språkliga rättigheterna förverkligas i praktiken. I granskningen av genomförandet av språklagen hade endast en sjättedel av de granskade tvåspråkiga kommunerna ställt upp smidig funktion av tvåspråkig service som ett villkor för ett kontrakt.<sup>30</sup> En fjärdedel säkrar genomförandet av de språkliga rättigheterna genom klargöranden eller egna observationer och övervakningar, medan två tvåspråkiga kommuner angav att de utvärderade detta baserat på klagomål på servicen från medborgarna.

167. Svenska Finlands folkting har påpekat att eftersom kommunernas upphandling fortfarande är bristfällig bör myndigheterna som är ansvariga för upphandlingen förse kommunerna med mer preciserade riktlinjer och understryka behovet av att se till att de språkliga rättigheterna förverkligas. Folktinget har beslutat att ge ut sina egna informella riktlinjer för offentlig upphandling och på så sätt råda kommunalråden att ta hänsyn till de språkliga rättigheterna vid upphandlingen av tjänster.

168. Myndigheterna rapporterar även om lagen om kommun- och servicestrukturreformen, som trädde i kraft i februari 2007.<sup>31</sup> Där stadgas att offentliga myndigheter i planeringen och genomförandet av arrangemangen enligt denna lag måste ta hänsyn till bland annat de finsktalande och svensktalande befolkningarnas rättighet att använda sitt eget språk och att betjänas på det språket.

169. Expertkommittén har också uppmärksammat av Svenska Finlands folkting att de har fått ta emot klagomål från allmänheten beträffande samtliga sektorer av de statliga myndigheterna om olika typer av problem såsom okunnighet om individens språkliga rättigheter, inadekvat muntlig och skriftlig service på svenska, otillfredsställande tillgång på information eller skyltar och så vidare. Folktinget framhåller därför behovet av att fortlöpande informera personal på statlig och kommunal myndighetsnivå om bestämmelserna i språklagen och att erbjuda arbetsgivarna möjlighet att förbättra sina språkkunskaper.

170. Expertkommittén anser fortfarande att detta åtagande fullgörs formellt och anmodar myndigheterna att ge ut preciserade riktlinjer om anvisningarna för offentlig upphandling för kommuner, där man framhåller behovet av att de språkliga rättigheterna förverkligas i organiseringen av anbud och den faktiska serviceleveransen.

#### **Punkt 4**

***Parterna förbinder sig att vidta en eller flera av följande åtgärder för att uppfylla de åtaganden i styckena 1, 2 och 3 som de har antagit:***

...

***b. anställning och vid behov utbildning av erforderligt antal tjänstemän och andra offentligt anställda,***

171. I den tidigare övervakningsomgången anser expertkommittén att detta åtagande delvis uppfylldes i praktiken och begärde ytterligare information om den praktiska tillämpningen av lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda.

172. Regeringen föreslog i sin rapport om tillämpningen av språklagstiftningen att myndigheterna skulle systematiskt granska sin personalpolitik, exempelvis genom att ta hänsyn till vikten av språkkunskaper vid rekryteringen av personal, och till utbildnings- och lönesystemen för personalen. Förfarandemodeller bör tas fram för detta, för att se till att språkkunskapskraven ingår som en systematisk del i rekryteringsförfarandet.

173. Myndigheterna informerar i den fjärde periodiska rapporten expertkommittén om att det fortfarande brister i efterlevnaden av lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda. Det gäller särskilt vid rekrytering, eftersom språkkvalifikation sällan nämns, och språkkunnighet inte betraktas som en merit. Vidare annonserar ministerier och statliga avdelningar inte alltid ut lediga tjänster på svenska, även om

<sup>29</sup> Språklagen (423/2003).

<sup>30</sup> Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagen, 2009, sid. 20.

<sup>31</sup> Lagen om en kommun- och servicestrukturreform (169/2007).

svensk-kunskaper krävs. I praktiken förväntas endast vissa tjänstemän ha goda kunskaper i svenska – exempelvis de som har att göra med nordiskt samarbete.

174. Representanter för de svensktalande har också berättat för expertkommittén att det ligger ett kontinuerligt problem i det faktum att kraven på språk-kvalifikationer för poster som kräver akademisk examen är utmärkta kunskaper i finska och tillfredsställande kunskaper i svenska. Detta har två konsekvenser: den svensktalande befolkningen kommer i ett sämre läge än den finsktalande när de ska söka offentliga tjänster. Statstjänstemän med endast tillfredsställande svensk-kunskaper förväntas betjäna finsktalande och svensktalande på jämlik basis, men de lyckas inte alltid med det.

175. Offentliga myndigheter anordnar språk-undervisning för personalen, men dessa kurser är ofta på frivillig basis, och är därför inte garanterade på ett systematiskt sätt för alla tjänstemän och anställda. Gränsbevakningsväsendet driver grundkurser i svenska för sina tjänstemän, och ett flertal kommuner, exempelvis de i huvudstadsregionen, ordnar språk-undervisning på arbetstid, och vissa betalar lönetillägg för språk-kunskaper.

176. Beträffande polisförvaltningen ställdes efter reformen av lokalpolisens förvaltnings-strukturer 2009, mer preciserade språk-kunnighetskrav på personalen i de regionala enheterna. I en ändring i polisförvaltnings-förordningen stadgas att språk-kunskapskraven i de regionala enheterna ska avgöras enligt språk-statusen i enhetens lokala område. Myndigheterna uppger emellertid att antalet poliser som kan svenska är otillräckligt och att grundläggande polis-utbildning inte anordnas lika ofta på svenska som på finska<sup>32</sup>.

177. Baserat på inkommen information anser expertkommittén att åtagandet fullgörs, men uppmuntrar myndigheterna att tillhandahålla incitament för språk-utbildning för personalen eller att anordna obligatoriska språk-kurser i tvåspråkiga kommuner.

## Artikel 11 – Massmedia

178. Expertkommittén har informerats att regeringen har utdelat selektivt presstöd.<sup>33</sup> I statsbudgeten för 2008 anslags 500 000 euro till stöd för tidningar som ges ut på minoritetsspråk för elektroniska publikationer och nyhetstjänster på svenska. Enligt 3 § i presstödslagen kan selektiva presstöd beviljas tidningar som både publiceras och trycks i Finland och kommer ut minst en gång i veckan. Företrädare för de svensktalande uttryckte missnöje under kontaktbesöket över det faktum att detta belopp i praktiken hade minskats för svensk press. Det är tillräckligt för att upprätthålla en publikation på svenska men inte för att ge den samma status som den finska pressen. 50 000 euro har reserverats för en tidning på samiska.

### Punkt 1

***Parterna förbinder sig till följande för dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk inom de territorier där dessa språk brukas, i enlighet med situationen för varje språk, i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är direkt eller indirekt behöriga och har befogenhet eller inflytande härvidlag och under respekterande av principen om massmediernas oberoende och självständighet,***

...

***b. i. att uppmuntra och/eller underlätta inrättande av minst en radiostation på landsdels- eller minoritetsspråk,***

...

***c. ii. att uppmuntra och/eller underlätta regelbunden sändning av TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,***

<sup>32</sup> Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagen, 2009, sid. 46 till 50.

<sup>33</sup> Förordning om stöd för tidningspressen, (389/2008).

179. Detta åtagande ansågs i den senaste övervakningscykeln fullföljt endast delvis, eftersom det inte finns någon privat television eller radio på svenska och eftersom alla programmen sänds av det statliga rundradiobolaget YLE.

180. Myndigheterna har upplyst expertkommittén om att det ännu inte finns några rikstäckande svensktalande radio- eller TV-kanaler. I stället sänder ett antal lokala kabel-TV-kanaler privat finansierade program på svenska. Kanalerna sänder vissa timmar med lokala och regionala nyheter och program i veckan, men regeringen stöder inte denna verksamhet finansiellt. Regeringen har inte tagit emot några ansökningar om licens för nya privata radio- eller TV-kanaler som sänder på svenska.

181. Expertkommittén beslutade nyligen att överse sin hållning beträffande artikel 11.1.b och artikel 11.1.c och därvid ta hänsyn till utvecklingarna inom sändningsmedier som har ägt rum sedan konventionen antogs 1992. Den traditionella distinktionen mellan ett enda stort allmännyttigt företag för TV- och radioverksamhet och privata sändningsbolag har uppluckrats. Numera finns det olika kategorier som kan sägas vara allmännyttiga i större eller mindre utsträckning. Vissa är offentligt ägda eller styrda, andra är privatägda eller samägda. Vissa ligger närmare den frivilla sektorn. Det finns dessutom många fler leveransmetoder och plattformar (digital TV och radio, internetsändningar etc.). Tillsammans föranleder dessa utvecklingar en mer flexibel tolkning av artikel 11.1. b. och c., i synnerhet så att allmännyttig sändning inte utesluts från omfattningen.<sup>34</sup>

182. I ljuset av denna ändrade hållning anser expertkommittén att dessa åtaganden är fullgjorda.

## **Punkt 2**

***Parterna förbinder sig att garantera friheten att från grannländer direkt ta emot radio- och TV-sändningar på språk som brukas i samma eller liknande form som ett landsdels- eller minoritetsspråk och att inte motsätta sig återutsändning av radio- och TV-sändningar från grannländer på ett sådant språk. De förbinder sig även att tillse att inga inskränkningar görs i fråga om yttrandefriheten och den fria informationsspridningen i den tryckta pressen på ett språk som brukas i samma eller liknande form som ett landsdels- eller minoritetsspråk. Eftersom utövandet av de ovannämnda friheterna innebär förpliktelser och ansvar, kan det underkastas formaliteter, villkor, inskränkningar eller straff som lagen föreskriver och som är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle, i den nationella säkerhetens, den territoriella integritetens och den allmänna säkerhetens intresse för att förebygga oordning och brott, skydda hälsa eller moral, skydda annans goda namn och rykte och rättigheter, förebygga avslöjande av uppgifter som mottagits i förtroende avslöjas samt upprätthålla rättsväsendets auktoritet och opartiskhet.***

183. Detta åtagande ansågs vara fullgjort i den senaste övervakningsomgången.

184. Myndigheterna bekräftar i sin rapport att regeringen har beviljat det finska rundradiobolaget licens att visa kanalen SVT Europa, en kanal med blandade program från Sveriges Television AB, i det digitala televisionsnätet med täckning över nästan hela landet. Expertkommittén gratulerar myndigheterna till detta initiativ.

185. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs.

## **Artikel 12 – Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar**

### **Punkt 1**

***I fråga om kulturell verksamhet och kulturella inrättningar - särskilt bibliotek, videobibliotek, kulturcentra, muséer, arkiv, akademier, teatrar och biografier, ävensom litterära verk och filmproduktion, uttrycksformer för folklig kultur, festivaler och kulturell företagsamhet, innefattande bl.a. användning av ny teknologi - förbinder sig parterna till följande inom det territorium där sådana språk används och i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är behöriga, har befogenhet eller inflytande:***

...

<sup>34</sup> Se expertkommitténs tredje rapport om Tyskland, punkt 17 och expertkommitténs andra rapport om Österrike punkt 150

- e. **att främja åtgärder för att tillse att de organ som är ansvariga för att anordna eller stödja kulturell verksamhet förfogar över personal som helt behärskar ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk liksom den övriga befolkningens språk,**

186. I de tidigare övervakningsomgångarna kunde expertkommittén inte avgöra om detta åtagande fullgjordes eller inte, på grund av bristande information.

187. Ingen information om detta åtagande förekom i den fjärde periodiska rapporten. Expertkommittén anmodar myndigheterna att tillhandahålla mer information om detta åtagande i nästa periodiska rapport.

- g. **att uppmuntra och/eller underlätta upprättande av organ med uppgift att insamla samt förvara, presentera eller offentliggöra verk framställda på landsdels- eller minoritetsspråk,**

188. Åtagandet ansågs fullgjort i den senaste granskningsrapporten beträffande tryckta verk, eftersom Helsingfors universitet tar emot ett exemplar av alla tryckta dokument som publiceras i landet, men expertkommittén bad myndigheterna om mer information om audiella, audiovisuella och andra verk på svenska i nästa övervakningsomgång.

189. Expertkommittén fick ingen information om audiella, audiovisuella och andra verk på svenska i den fjärde periodiska rapporten. Kommittén drar därför slutsatsen att detta åtagande är fullföljt beträffande tryckt material och inte fullföljt beträffande audiella, audiovisuella och andra verk på svenska.

## Artikel 13 – Ekonomiska och sociala förhållanden

### Punkt 2

**I fråga om ekonomisk och social verksamhet förbinder sig parterna i den utsträckning de offentliga myndigheterna är behöriga inom de territorier där landsdels- eller minoritetsspråk används, och inom rimliga gränser, till följande:**

...

- c. **att tillse att i social omsorg vid institutioner, såsom sjukhus, pensionärshem och vårdhem, möjlighet erbjuds att på deras eget språk ta emot och behandla personer som använder ett landsdels- eller minoritetsspråk och som är i behov av vård på grund av ohälsa, hög ålder eller av annan orsak,**

190. I den tidigare övervakningsomgången kom expertkommittén till den slutsatsen att myndigheterna har gjort vissa ansträngningar, men att åtagandet endast fullgjordes delvis. Kommittén anmodade myndigheterna att vidta lämpliga åtgärder för att trygga effektiv användning av svenska på social- och hälsovårdsinrättningar. Expertkommittén anmodade myndigheterna starkt att trappa upp sina ansträngningar och trygga effektiv användning av svenska på nödcentraler. Denna brist var dessutom föremål för ministerkommitténs rekommendation nr 4 (RecChL (2007)7).

191. Myndigheterna rapporterar<sup>35</sup> att utbudet av social- och hälsovårdsservice på medborgarnas modersmål fortfarande varierar från en kommun till en annan. Resultaten av en undersökning som utfördes 2008 av social- och hälsovårdsministeriet bekräftar också att det är mycket enklare för kunderna att få service på sitt eget språk i tvåspråkiga kommuner med svensk majoritet än i tvåspråkiga kommuner med finsk majoritet, särskilt beträffande barndagvården, äldreomsorgen och mentalvårds- och jourtjänster. Problemet har särskilt identifierats i Helsingfors storstadsområde. Svensktalande har även riktat expertkommitténs uppmärksamhet på att socialvårds- och hälsovårds- och sjukhustjänster allt oftare läggs ut på privata aktörer. Vid offentliga upphandlingsrutiner verkar myndigheterna försumma skyddet av serviceleverans på svenska.

192. Enligt företrädare för svensktalande som expertkommittén träffade under kontaktbesöket respekteras inte tillräckligt de språkliga rättigheterna inom social- och hälsovårdsservicen enligt språklagen, i synnerhet i huvudstadsområdet. Svenska Finlands folkting får ta emot klagomål från medborgare om den faktiska vården och behandlingen (läkare och annan medicinsk personal som saknar svenskkunskaper), men också om avsaknaden av anvisnings- och informationsmaterial på svenska rörande behandlingen,

<sup>35</sup> Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagen, 2009, sid. 34-37 och den 4:e periodiska rapporten, sid. 63.

otillfredsställande information och skyltning på sjukhus och hälsocentraler, bristfälliga språkkunskaper hos teknisk eller receptionspersonal, patientjournaler som lagstridigt inte förs på svenska och så vidare. Svårighet med att få hälsovårdsservice både vid Åbo Centralsjukhus (t.ex. inom barnneurologi) och Tammerfors universitetssjukhus (vård av strokepatienter bl.a.) har också rapporterats.

193. Mer specifikt, på barnvårdsområdet erbjuds inte service systematiskt på svenska om inte kunden begär det. Det gäller särskilt i kommuner med finsktalande majoritet och i södra Finland. Expertkommittén har också informerats om stängningen av Ekenäs BB, där fullständiga tjänster tillhandahölls på svenska och finska, som stängdes mot den lokala svensktalande majoritetens önskan. De svensktalande beklagar att det nu bara är Borgå förlossningsavdelning som kan ge fullständiga tjänster på svenska i södra Finland.

194. Beträffande äldreomsorgen ges service på svenska i tvåspråkiga kommuner med svensktalande majoritet, men inte alltid i kommuner med finsktalande majoritet. Situationen rapporteras vara särskilt svår i vissa stora kommuner i södra Finland, där vissa arbetsskift inte har någon som talar svenska.

195. Myndigheterna rapporterar att inom hälsovårdssektorn, där bristen på språkkunnig personal är särskilt stor, har undantag gjorts vid rekrytering av personal i fall där den anställdes språkkunskaper bara visar mindre brister. I hälften av de tvåspråkiga kommunerna i Finland kontrolleras sökandes språkkunskaper under rekryteringsförfarandet genom att man begär ett språkkunnighetscertifikat, och vissa kommuner ger personalen språkkunnighetsbonus. Språkutbildning anordnas också.

196. Folktinget anser att bristande kunskaper i kundens modersmål vid jourtjänster ökar risken för missförstånd beträffande vården och urholkar förverkligandet av de språkliga rättigheterna, och att det är särskilt viktigt att barn, äldre och mentalpatienter får vård på sitt eget modersmål.

197. Konkreta positiva åtgärder kan emellertid rapporteras: ett språkprogram för god vård på svenska och finska med praktiska rekommendationer hur sjukhuspersonalen kan förbättras beträffande språkanvändningen antogs 2007 av styrelsen för Helsingfors och Nylands hälsodistrikt. Styrelsen införde samtidigt en språkbonus för att uppmuntra personalen att använda svenska i sitt arbete. Företrädare för de svensktalande berättade för expertkommittén att antalet anställda som fick denna bonus har ökat avsevärt sedan programmet startades. Folktinget har givit ut en svensk ordbok för finsktalande vårdpersonal för att underlätta kommunikationen mellan patienter och sköterskor och uppmuntra sköterskorna att tala svenska. Över 30 000 exemplar av ordboken har distribuerats gratis över landet till vårdstuderande och deras lärare och till personal på sjukhus och hälsocentraler.

198. Justitieombudsmannen har utfärdat ett flertal beslut om språk och hälsovård under granskningsperioden. För att patienternas språkliga rättigheter ska förverkligas måste de få utdrag av sina patientjournaler på sitt modersmål - finska eller svenska. Patienter i tvåspråkiga sjukhusdistrikt har rätt att ta del av dokument som rör deras vård på sitt modersmål. Om dokumenten inte ursprungligen var avfattade på patientens språk måste de översättas, om patienten så begär.<sup>36</sup> Ombudsmannen ansåg att det är ett problem att den finska patientförsäkringscentralen använder utomstående rättegångsombud för att behandla svenskspråkiga fall om patientskador, medan finskspråkiga fall behandlas med utnyttjande av de egna advokatresurserna. På grund av det förfarandet ådrog sig den svensktalande parten, som förlorade målet, högre processkostnader än en finsktalande part skulle ha gjort i en jämförbar situation.<sup>37</sup> Justitieombudsmannen anmodade social- och hälsovårdsministeriet att klargöra reglerna om språket i patientjournaler när lagstiftningen överses.

199. Beträffande nödcentraler, som redan hade lyfts fram i den senaste granskningsrapporten, anger myndigheterna i sin fjärde periodiska rapport<sup>38</sup> att problemet kvarstår i sydvästra Finland, främst på grund av svårigheten att rekrytera nödcentraloperatörer med svensk kunskaper, och eftersom det inte finns några lagstadgade språkkunnighetskvalifikationer för jourpersonal. Enligt Språkbarometern 2008 varierade dessutom kvalitetsbetygen för nödcentraler avsevärt från region till region. Svenska folktinget i Finland anser att svenskundervisning för personalen inte har förbättrat tillgängligheten av nödtjänster på svenska. Folktinget anser också att det är ett problem att utbildning endast sker i Kuopio och är enbart på finska. Folktinget föreslog myndigheterna att det skulle anordnas ett program med utlokaliserad utbildning för nödcentralspersonal, men detta har ännu inte skett.

<sup>36</sup> Justitieombudsmannens beslut reg. nr 3086/4/06.

<sup>37</sup> Justitieombudsmannens beslut reg. nr 2938/4/04.

<sup>38</sup> 4:e periodiska rapporten sid. 65

200. Myndigheterna har givit ut en rapport om nödcentralsreformen med rekommendationerna att centralerna ska ge service på både finska och svenska, att ytterligare en tvåspråkig kurs för nödcentralsoperatörer ska anordnas i storstadsområdet Helsingfors och att mer uppmärksamhet ska ges till språkkvalifikationer vid personalrekryteringen. Expertkommittén informerades att inrikesministeriet granskar lagstiftningen om nödcentraler och ändrar kvalifikationskraven för personal i detta sammanhang. Enligt information som erhöles under kontaktbesöket är 6 av de 48 nödcentralsoperatörerna svensktalande och 23 kan svara på svenska. Det finns inga kurser i svenska.

201. Expertkommittén skulle välkomna mer information om vilka ytterligare åtgärder som myndigheterna har vidtagit för att avhjälpa de språkliga bristerna på nödcentralerna i nästa periodiska rapport.

202. Med tanke på de svårigheter som svensktalande stöter på i praktiken och trots myndigheternas lovvärda ansträngningar anser expertkommittén detta åtagande fortfarande endast delvis fullgjort.

***Expertkommittén anmodar myndigheterna starkt att trappa upp sina ansträngningar och trygga faktisk användning av svenska på socialvårdsinrättningar.***

### 3.2.2. Samiska

203. I följande bedömning och med hänvisning till punkt 113-115 ovan kommenterar expertkommittén inte följande artiklar/bestämmelser:

- Artikel 8 punkt 1 f ii
- Artikel 8 punkt 1 h
- Artikel 9 punkt 1 a iii, b iii, c iii
- Artikel 9 punkt 1 a iv
- Artikel 9 punkt 1 d
- Artikel 9 punkt 2 a
- Artikel 9 punkt 3
- Artikel 10 punkt 1 c
- Artikel 10 punkt 2 a, b, c, e
- Artikel 11 punkt 1 d, f ii
- Artikel 11 punkt 2
- Artikel 11 punkt 3
- Artikel 12 punkt 1 b, c, d, e, f, g,
- Artikel 13 punkt 1 a, c, d
- Artikel 14 b

#### Artikel 8 – Utbildning

204. Under den senaste övervakningsomgången gjordes expertkommittén medveten om strukturella och ekonomiska problem beträffande samiskundervisningen i allmänhet. Kommittén uppmuntrade därför myndigheterna att anta en strukturerad politik och tillhandahålla adekvat finansiering för samiskundervisningen, bl.a. framtagning av läromedel och antagandet av en regional läroplan. Detta var också föremål för ministerkommitténs rekommendation nr 1, som rekommenderade de finska myndigheterna **“att ytterligare stärka undervisningen i samiska genom att utarbeta en strukturerad politik och en långsiktig finansieringsplan”** (RecChL(2007)7).

205. Enlig undersökningen som gjordes 2007-2008 av barnombudsmännen i Finland, Norge och Sverige om samebarnens uppfattningar och erfarenheter var grundproblemet i samiskundervisningen dålig kontinuitet, på grund av bristen på utbildade samisktalande ämneslärare.

206. Expertkommittén har upplysts om att Undervisnings- och kulturministeriet den 24 september 2010 tillsatte en styrgrupp och en arbetsgrupp för att sätta ihop ett program för revitalisering av samespråken. Gruppen höll sitt första möte den 29 november 2010. Syftet var att ta fram en omfattande och långsiktig handlingsplan för att trygga bevarandet och utvecklingen av samespråken, med särskild uppmärksamhet på bevarandet av enaresamiskan och skoltsamiskan. Sametinget hoppas att projektet ska lägga grunden till utveckling av samiskundervisningen över hela landet, för att förbättra tillgången till sådan undervisning och för att hjälpa till att revitalisera samespråken genom skolan. För genomförandet krävs en garanti för tillräckliga resurser och en långsiktig plan för att göra programmet tillgängligt för samer av alla åldrar över hela landet och även nå den äldre befolkningen genom vuxenkurser. En praktisk lösning som har föreslagits av sametinget är att inrätta samespråkcentra på områden där samespråkens ställning är särskilt svag, efter en modell som redan har prövats i Norge. Andra viktiga sektorer som har identifierats för arbetsgruppen är: socialvårds- hälsovårds- och utbildningstjänster, kultur och medier, handel och arbetspolitik. Expertkommittén emotser mer information om konkreta utvecklingar och resultat av detta revitaliseringsprogram i nästa övervakningsomgång.

207. Beträffande läromedel mer specifikt, informerades expertkommittén i den senaste övervakningsomgången av Sametinget att stödet för framställning av läromedel har förblivit oförändrat i flera år. Som resultat har utvecklingen och framställningen av läromedel på samiska inte motsvarat språkundervisningens grundläggande behov. Expertkommittén ansåg därför att det fanns ett trängande behov att öka framställningen av läromedel på samiska, att se till att det finns kompetenta lärare och att förbättra lärarnas fortbildning.

208. Myndigheterna är medvetna om att det råder brist på läromedel, särskilt på gymnasienivå och i vuxenundervisningen, men det finns också behov av material som stöder revitaliseringen av samiska och är lämpligt för språknästen. Företrädare för de samisktalande understryker att bristen på läromedel ökar lärarnas arbetsbörda. Myndigheterna vidkänner att specifika stödåtgärder kommer att behövas de närmaste

åren för att främja undervisning på skoltsamiska. Vid sidan av resursbristen har problemet att hitta översättare och författare på skoltsamiska försvårat framställningen av läromedel på samiska.

209. Myndigheterna uppger i sin fjärde periodiska rapport att material har framställts på nordsamiska, enaresamiska och skoltsamiska för samtliga nivåer, från förskoleundervisningen till vuxenundervisningen. Stöd som har beviljats Sametinget för framställning av läromedel har uppgått till 258 000 euro om året, och enligt företrädare för de samisktalande ökades anslagen för läromedel med 83 000 euro under 2010. Sametingen skulle emellertid föredra att dessa medel används för att anställa heltidspersonal för att ta fram läromedel för enaresamiska och skoltsamiska, eftersom det för närvarande inte finns någon särskild finansiering av detta. Företrädare för de samisktalande upprepade under denna övervakningsomgång sin oro över den allvarliga bristen på samisktalande lärare och läromedel på samiska, särskilt på enaresamiska och skoltsamiska.

210. En lösning skulle vara att främja framställningen av nätbaserat läromedel. Detta skulle vara särskilt relevant för samebarn som bor utanför samernas hembygdsområde. Statistik från Sametinget från 2007 visar också att ett ökat antal samer bor utanför samernas hembygdsområde: 59 % av 11- till 17-åringarna, 60 % av 18- till 24-åringarna och ca 70 % av barnen under 10. Enligt den första undervisningsrapporten från Sametinget utgiven november 2008, är situationen för undervisning på och i samiska särskilt alarmerande utanför samernas hembygdsområde. Samiska undervisas i på samma grundval som invandrarspråken, och rapporten visar att mycket få samiska barn och ungdomar får undervisning i samiska. Antalet samisktalande är därför på nedgående.

211. Myndigheterna rapporterar om intressanta projekt inom virtuell undervisning och distansundervisning. Under 2004–2007 stödde Utbildningsstyrelsen utvecklandet av virtuell undervisning av och på samiska i sitt projekt *Virtuaalisaame* ("virtuell samiska"). I detta virtuella projekt har elever som bor utanför samernas hembygdsområde fått undervisning i samiska genom distansundervisning från hembygdsområdet. Projektet kommer också att sammanställa en resursbank för lärare och skolor med information om samerna och deras kultur, som kan användas som stimulansmaterial vid språkundervisningen. Enare kommun förbättrar också möjligheterna för distansundervisning i samiska.

212. Samernas utbildningscentral har också erbjudit sig att anordna grundläggande utbildning med hjälp av distansundervisning. Det finns emellertid inget digitalt material speciellt för distansundervisning av samiska, men virtuella läromedel har tagits fram för studier av samiska i gymnasiet och vuxenundervisningen. Detta arbete har finansierats genom EU:s *Interreg*-program. Vidare har Sametinget föreslagit lansering av virtuell undervisning i samiska på Samernas utbildningscentral i Enare, men hittills har detta inte skett.

213. Vidare har förespråkare för de samisktalande riktat expertkommitténs uppmärksamhet på vikten av personer som talar samiska som andra språk. De anser att denna grupp elever utgör den mest betydelsefulla potentialen för att öka antalet samisktalande och trygga framtiden för samespråken. Sametinget bad därför Undervisnings- och kulturministeriet att ändra modersmålskursplanen så att de också omfattar samiska som andra språk.

214. Sametinget har också informerat expertkommittén om att det inte har givits någon behörighet eller några resurser för att utveckla undervisningen i samiska. Sametinget har därför inför Undervisnings- och kulturministeriet föreslagit att dess läromedelskansli ska omvandlas till ett utvecklingscentrum med riksomfattande ansvar för samiskundervisningen med uppgift att årligen rapportera och förhandla om denna undervisnings status och behov med ministeriet.

215. Problem har också tagits upp av företrädare för de samisktalande om det faktum att samisktalande i flera kommuner i samernas hembygdsområde varit tvungna att delta i finsk modersmålsundervisning i stället för finska för samisktalande, på grund av bristande resurser och skolornas ringa storlek.

216. Expertkommittén välkomnar myndigheternas ansträngningar för att förbättra tillgängligheten av distansundervisning i samiska. Kommittén emotser mer information om dessa projekt, och särskilt om det samiska revitaliseringsprogrammet i nästa övervakningsomgång. Kommittén konstaterar emellertid att mycket få konkreta förbättringar förekommit beträffande läromedel på samiska, och att bristen på utbildade lärare fortfarande är ett orosmoment för framtiden.

## **Punkt 1**



**Parterna förbinder sig till följande i fråga om utbildning inom det territorium där sådana språk används, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk, och utan att försämra undervisningen i statens officiella språk:**

**a. i att tillhandahålla förskoleundervisning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,**

217. I den senaste granskningsrapporten noterade expertkommittén ökningen i det till förskoleundervisningen anslagna stödet. Kommittén underströk emellertid att ytterligare ansträngningar krävs för att stödja förskoleundervisningen, öka antalet utbildad samisk personal och utveckla lämpliga läromedel. Detta åtagande ansågs vara endast delvis fullgjort. Expertkommittén uppmanade därför de finska myndigheterna att vidta ytterligare åtgärder för att säkra förskoleundervisningen på samiska på permanent basis.

218. Myndigheterna bekräftade vikten av att ge samebarnen möjlighet att få barndagvård på samiska och utveckla sina kunskaper i det språket. I samespråkslagen åläggs det kommunerna att anordna undervisning i samiska, och kommunerna får stöd från staten för att anordna undervisning på och i samiska. Samisktalande informerade emellertid expertkommittén att språkrättigheterna inte förverkligas, på grund av en ständig brist på samisktalande personal. Myndigheterna rapporterar även att det finns färre utbildade barnträdgårdslärare än behovet, och att pedagogiska vägledningar om samekulturen och samespråken saknas helt. Beträffande läromedel rapporterar myndigheterna att Sametinget framställer material på samtliga tre samespråk, men att man stött på svårigheter med skoltsamiskt material, eftersom det inte finns tillräckligt med författare som behärskar språket.

219. Språknästen anses allmänt av de samisktalande vara bästa lösningen för revitalisering av samespråket vid tidig ålder. Samisktalande har informerat expertkommittén om att de bästa resultaten från språkreitalisering erhållits med språknästen för enaresamiska som inrättats i byarna Enare och Ivalo. I jämförelse med för 20 år sedan kan nu över femtio barn och ungdomar tala enaresamiska till infödd standard. Minoritetsombudsmannen anser också att språknästesaktiviteter är av mycket stor vikt för bevarande och revitaliseringen av samiskan. Han bad därför Undervisningsministeriet i januari 2009 att klargöra ministeriets planer för att säkra aktiviteter med samiska språknästen på längre sikt.

220. Sametinget underströk emellertid under kontaktbesöket den återkommande bristen på finansieringen av dessa språknästen. I 2011 års budget anslog regeringen 350 000 euro till samiska språknästen, och syftet är att göra finansieringen av språknästen till en permanent budgetpost. De anslagna medlen täcker för närvarande mindre än hälften av de faktiska kostnaderna för språknästen.

221. Myndigheterna rapporterar att Enare kommun har startat barndagvård på skoltsamiska i byn Ivalo med aktiviteter jämförbara med språknästen, och att ett projekt i Sevettjärvi har initierats men ännu inte startats på grund av det ringa antalet barn.

222. Det hittills enda språknästet för nordsamiska är i Vuotso i Sodankylä, men Enare kommun utför undersökningar för att inrätta ett språknäste för nordsamiska. Det finns ett nordsamisktalande barndaghem i Utsjoki kyrkby.

223. Beträffande förskoleundervisningen rapporterar myndigheterna att samtliga kommuner i samernas hembygdsområde tillhandahåller förskoleundervisning på samiska, och att Sevettjärvi skola tillhandahåller förskoleundervisning på skoltsamiska.

224. Expertkommittén har gjorts medveten om ett fall som tagits inför Nationella diskrimineringsnämnden av minoritetsombudsmannen. Nämnden ansåg att Rovaniemi stad hade agerat diskriminerande mot samebarn genom att inte vidta tillräckliga åtgärder för att fullgöra sin lagstadgade plikt att ordna dagvård för dem. Samebarn har i lagen rätt till barndagvård på sitt eget modersmål på lika basis som finsktalande barn.

225. Expertkommittén anser att detta åtagande fortfarande fullgörs delvis.

**Expertkommittén anmodar de finska myndigheterna att vidta ytterligare åtgärder för att säkra förskoleundervisning på samiska, särskilt genom att tillhandahålla språknästen på permanent basis.**

**b. i. att tillhandahålla undervisning i den grundläggande undervisningen på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,**

226. Detta åtagande ansågs i den senaste övervakningsomgången fullgjort endast delvis. Visserligen hade samiska undervisats i som modersmål, men det saknades en gemensam regional läroplan, vilket orsakade en enorm arbetsbörda för lärarna som var tvungna att ta fram egna läromedel och en egen kursplan. Detta kunde i vissa fall, enligt företrädare för de samisktalande, leda till att samiskundervisningen blev lidande.

227. Enligt information som inkommit under övervakningsomgången har 150 elever i kommunerna i samernas hembygdsområde fått grundläggande utbildning på nordsamiska, 11 på enaresamiska (i Enare och Ivalo) och 4 på skoltsamiska (i Sevettijärvi och Ivalo).

228. I sin fjärde periodiska rapport om frågan om den gemensamma regionala läroplanen, anger myndigheterna att det är kommunernas sak i samernas hembygdsområde att anta en läroplan för undervisning på samiska, baserad på de nationella grunderna för läroplanen som antogs av Utbildningsstyrelsen 2004. De meddelade även expertkommittén att år 2007 hade alla de kommunerna utarbetat och antagit en läroplan för undervisning på samiska. Utbildningsstyrelsen anser att det skulle vara klokt att utarbeta en gemensam läroplan för undervisning på samiska. Samarbetet mellan kommunerna i samernas hembygdsområde skulle ge som resultat en regional läroplan för undervisning på samiska.

229. Företrädare för de samisktalande uttryckte inför expertkommittén återigen sitt missnöje över att det inte fanns någon enhetlig läroplan för undervisning på samiska. I lagen om grundläggande utbildning<sup>39</sup> föreskrivs att utbildningsanordnaren utarbetar en separat läroplan för undervisning på samiska. De lokala myndigheterna har funnit denna uppgift för svår, eftersom det inte finns några enhetliga anvisningar och har därför bett om hjälp från Sametinget. Sametinget har lagt fram ett flertal uttalanden till Undervisnings- och kulturministeriet och bett om ett läroplansdokument med enhetliga bestämmelser för innehållet i den separata undervisningen och ett bestämt antal timmar att avsättas för undervisning i samiska och finska. Denna enhetliga uppsättning anvisningar skulle göra det möjligt att inlemma det samiska kulturinnehållet i skolundervisningen på ett konsekvent sätt i samtliga kommuner som meddelar undervisning i samiska.

230. Expertkommittén anser att detta åtagande fortfarande fullgörs delvis.

**Expertkommittén uppmuntrade myndigheterna att underlätta skapandet av en gemensam regional läroplan för samiska.**

**c. i. att tillhandahålla undervisning i gymnasiet på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,**

231. I de tre tidigare övervakningsomgångarna ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes. I den senaste granskningsrapporten uppmuntrade kommittén även myndigheterna att stärka undervisningen på enaresamiska och skoltsamiska (ECRML (2007)7 punkt 190).

232. Enligt myndigheterna har antalet separata samiska undervisningsgrupper i de högre årskurserna sjunkit. De har också meddelat expertkommittén att gymnasiet i Ivalo undervisar i enaresamiska genom distansundervisning. Undervisning i skoltsamiska ges i Sevettijärvi och Ivalo. På gymnasienivå ger enbart gymnasiet i Utsjoki undervisning i vissa läroämnen också på nordsamiska.

233. Enligt undersökningen som gjordes 2007-2008 av barnombudsmännen i Finland, Norge och Sverige, var ett problem som togs upp att det inte var möjligt att göra proven för studentexamen på samiska, trots att ämnena studerats i skolan på samiska, t.ex. biologi. I den finska studentexamen kan enbart prov i modersmålet och i ett främmande språk göras på samiska.

234. Bristen på utbildade samisktalande lärare och på lämpliga läromedel är fortfarande det viktigaste hindret i undervisningen. Företrädare för samisktalande har också understrukit att ett praktiskt problem i vissa skolor är bristen på permanenta klassrum för samiskundervisning.

235. I ljuset av denna information anser expertkommittén fortfarande att detta åtagande fullgörs delvis.

<sup>39</sup> 5 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998).

**d. ii. att tillhandahålla en väsentlig del av den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,**

236. I de båda föregående övervakningsomgångarna ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes. Expertkommittén uppmärksammades på att Samernas utbildningscentral gav kurser i samiskt språk, samekultur och samehantverk. Kommittén begärde emellertid ytterligare information om utvecklingen av Samernas utbildningscentral i nästa rapport, med tanke på att det verkar finnas föga intresse bland samiska studerande för att delta i dessa kurser.

237. Lagen och förordningen om Samernas utbildningscentral trädde i kraft i augusti 1993. Undervisningsministeriet har givit Samernas utbildningscentral behörighet (491/530/2006) att förmedla grundläggande yrkesundervisning på i finska och samiska i Enare kommun. I ett separat beslut har undervisningsministeriet givit Samernas utbildningscentral behörighet att anordna kompletterande yrkesutbildning.

238. Myndigheterna rapporterade att Samernas utbildningscentral erbjuder undervisning som leder till yrkesgymnasiebetyg inom hantverk och konstindustri, naturresurser och miljö, hotell och restaurang, social- och hälsovård, turism, företagsekonomi och databehandling. Centralen erbjuder många olika kurser i samiskt språk och samisk kultur, och undervisningen sker delvis på samiska.

239. I ljuset av denna information anser expertkommittén att åtagandet fullgörs.

**e. ii. att tillhandahålla resurser för studier av dessa språk som ämnen i universitetsutbildningen och den högre utbildningen**

240. Detta åtagande ansågs vara fullgjort i de senaste övervakningsomgångarna.

241. Företrädare för de samisktalande har inför expertkommittén uttryckt sin tillfredsställelse över att det sedan hösten 2010 vid Samernas utbildningscentral i Enare varit möjligt att studera på universitetsnivå och ta grundexamen i samiska språk, särskilt i enaresamiska och nordsamiska, som uppfyller examenskraven vid Uleåborgs universitet.

242. Expertkommittén gratulerar myndigheterna till det förbättrade utbudet och vidhåller sin tidigare slutsats att åtagandet fullgörs.

**g . att vidta åtgärder för att tillgodose undervisning i historia och kultur som hänför sig till landsdels- eller ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,**

243. I den föregående övervakningsomgången hade expertkommittén inte försetts med någon uppdaterad information om undervisning i samisk historia och samisk kultur och upprepade därför att detta åtagande fullgjordes endast delvis. Expertkommittén uppmuntrar vidare de finska myndigheterna att vidta åtgärder för att förbättra framställningen av samisk historia och samisk kultur i läroplanen för det område där språken används och att förse expertkommittén med information om detta i nästa periodiska rapport.

244. Enligt de nationella grunderna för läroplanen måste skolorna i samernas hembygdsområde undervisa i samisk historia. Expertkommittén har emellertid erfarit att informationen om samisk historia och kultur var ganska bristfällig och ytlig. Myndigheterna anger att även vissa historieböcker skrivna på samiska framställer samerna och kulturen mycket kortfattat och att ingen uppdaterad lärobok i samisk historia finns tillgänglig i Finland. Företrädare för de samisktalande påpekade också att samekulturens visibilitet i läromedel på samiska inte var tillfredsställande.

245. Expertkommittén anser att det åtagandet fortfarande är endast delvis fullgjort, och uppmuntrar myndigheterna att vidta åtgärder för att rätta till den otillfredsställande situationen.

**Expertkommittén uppmuntrar myndigheterna att vidta åtgärder för att tillse att den historia och den kultur som avspeglas i samespråken framställs på ett adekvat sätt i undervisningen på både finska och samiska i samernas hembygdsområde.**

**h. att tillhandahålla grundutbildning och fortutbildning av lärare som behövs för att genomföra de av punkterna a till g som har accepterats av en part,**

246. Detta åtagande ansågs vara delvis fullgjort i den tredje övervakningsomgången. Expertkommittén gav visserligen sitt erkännande till regeringens ökade ansträngningar att utveckla lärarutbildningen, men uppmuntrade myndigheterna att främja lärarutbildningen, särskilt för enaresamiskan och skoltsamiskan, för vilka det inte finns någon grundläggande lärarutbildning eller fortbildning, och för vilka ytterligare åtgärder krävdes.

247. Samisktalande hade informerat expertkommittén om att det fortfarande rådde allvarlig brist på samisktalande lärare och läromedel på samiska, särskilt på enaresamiska och skoltsamiska. I regeringens rapport om tillämpningen av språklagstiftningen 2009 anges också att den växande bristen på lärare de senaste åren har främst gällt enaresamiska och skoltsamiska, och även ämnesundervisningen på samtliga tre samespråken i grundskolans högre årskurser.

248. Myndigheterna anger i den fjärde periodiska rapporten att det är Giellagasinstitutet vid Uleåborgs universitet som har ansvar för den utbildningen. Klasslärarundervisning på nordsamiska ges i regel av utbildade lärare. Vissa enare- och skoltsamisktalande studerande har också genomgått lärarutbildning. Myndigheterna anger emellertid att utbildningen tar minst fyra år, och att det ringa antalet lärarkandidater hittills inte har ökat tillgången på lärare för grundläggande utbildning av enare- och skoltsamiska.

249. Beträffande ämnesundervisningen har ingen samisktalande kandidat sökt in på ämneslärarutbildning. Ett initiativ som tagits av Sametinget, genom vilket man försökt öka antalet kandidater som söker in på lärarutbildning i samiska språket har inte hittat lämpliga sätt att stödja potentiella sökande. Expertkommittén ser i detta en oroande trend, som inom en snar framtid kan leda till fullständig brist på lärare i samiska.

250. Beträffande fortbildning av lärare anger myndigheterna att Utbildningsstyrelsen har fått ta emot färre ansökningar om medel för vidareutbildning av lärare som undervisar på eller i samiska, och att det råder stor brist på samisktalande handledare. Ingen fortbildning har anordnats i skoltsamiska eller enaresamiska. Myndigheterna rapporterar från ett initiativ som tagits av Institutet för de inhemska språken KOTUS och Enaresamiska föreningen att anordna en ettårig utbildningskurs i enaresamiska avsedd för utbildade lärare, myndigheter och medier i syfte till att förbättra tillgången på yrkesmänniskor som talar det språket. Expertkommittén välkomnar detta initiativ, särskilt som detta skulle göra utbildning mer tillgängligt för lärare i samernas hembygdsområde.

251. Expertkommittén är oroad över den sjunkande trenden beträffande samisklärare, särskilt för enaresamiska och skoltsamiska, en utveckling som äventyrar tillgången på samisktalande lärare i framtiden. Myndigheterna bör hitta adekvata incitament för ungdomar att satsa på en lärarkarriär i samiska, eventuellt genom ytterligare stipendier eller löften om anställning. Myndigheterna bör också undersöka möjligheterna att utveckla distansundervisning och blandad undervisning för fortbildningen av lärare.

252. Expertkommittén vidhåller därför sin tidigare slutsats att detta åtagande fullgörs endast delvis. Expertkommittén uppmuntrar myndigheterna att vidta innovativa åtgärder för att utbilda lärare för skoltsamiska och enaresamiska.

**Expertkommittén uppmuntrar myndigheterna att vidta åtgärder för att stärka grundläggande utbildning och fortbildning av lärare, särskilt för ämneslärare som undervisar på de samiska språken.**

- i. att inrätta ett eller flera övervakningsorgan för att följa vidtagna åtgärder och uppnådda framsteg som gäller upprättande eller utvecklande av undervisning i landsdels- eller minoritetsspråk och att periodiskt avge rapport över resultaten, som skall offentliggöras.***

253. I den senaste övervakningsomgången ansåg expertkommittén att åtagandet inte fullgjordes, och anmodade de finska myndigheterna att hitta sätt att utveckla lämplig uppföljning i nära samarbete med Sametinget. Kommittén uppmuntrade regeringen att utveckla en lämplig mekanism för uppföljning av vidtagna åtgärder och uppnådda framsteg inom samiskundervisningen och periodiskt avge rapport för offentliggörande.

254. Ingen specifik information gavs i den fjärde periodiska rapporten om genomförandet av detta åtagande. Utbildningsstyrelsen följer upp effekterna av läroplans- och examensgrunderna främst i samband med utvärderingen av utbildningen, och expertkommittén har förstått att undervisningen i samiska inte bedöms specifikt.

255. Expertkommittén anser därför fortfarande att detta åtagande inte fullgörs.

## **Punkt 2**

***I fråga om utbildning och avseende andra territorier än de där landsdels- eller minoritetsspråk av hävd används, förbinder sig parterna, om antalet användare av ett landsdels- eller minoritetsspråk motiverar det, att tillåta, uppmuntra eller tillhandahålla undervisning på eller i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk på alla vederbörliga utbildningsnivåer.***

256. I den tidigare övervakningsomgången ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes endast delvis, liksom var fallet i den andra omgången, eftersom det förekom mycket liten undervisning i samiska utanför samernas hembygdsområde annat än vid universitet. Expertkommittén uppmuntrade myndigheterna att vidta lämpliga åtgärder för att utveckla undervisning i samiska utanför samernas hembygdsområde.

257. Myndigheterna rapporterar att samernas grundlagbefästa rätt till sitt eget språk och sin egen kultur även gäller samer som är bosatta utanför samernas hembygdsområde. Myndigheterna är emellertid inte tvungna att anordna sådan undervisning utanför det området, utom beträffande barndagvård.

258. Expertkommittén har gjorts medveten om slutsatserna från Sametingets första utbildningsrapport från november 2008. Rapporten är avsedd som ett instrument för Sametinget att lösa utbildningsfrågor. I rapporten anges situationen för undervisning på och i samiska som särskilt alarmerande utanför samernas hembygdsområde, med resultat att samisktalande är i stor utsträckning analfabeter på samiska. Antalet samisktalande är på nedgående. Utbildningsrapporten visade att mycket få samiska barn och ungdomar får undervisning i samiska.

259. Samiskundervisning förekommer i Uleåborg, Rovaniemi and Tammerfors. Myndigheterna rapporterar att 2007-2008 var antalet elever som fick undervisning i ämnet samiska utanför samernas hembygdsområde 36 sammanlagt, varav 29 i den grundläggande utbildningen och sju i gymnasiet. Svårigheter med att anordna undervisning i samiska för samisktalande i Rovaniemi stad har rapporterats till expertkommittén.

260. Sametinget har föreslagit avskaffande av de regionala begränsningarna för speciell finansiering av samiskundervisning enligt 45 § 1 i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet<sup>40</sup>, som begränsar sådan finansiering till kommunerna i samernas hembygdsområde. Detta skulle möjliggöra undervisning på permanent basis i städer med tillräckligt stor samisktalande befolkning såsom Helsingfors, Tammerfors, Uleåborg och Rovaniemi. Till dags dato har detta förslag emellertid inte accepterats.

261. Under granskningsperioden reviderades förordningen om kompletterande undervisning<sup>41</sup>, och minsta antalet elever som krävs för en undervisningsgrupp sänktes då från fyra till två i kommunerna utanför samernas hembygdsområde. Undervisningen i detta ämne omfattar två timmar i veckan. Enligt de samisktalande har denna revision emellertid inte ändrat den allmänna situationen för samiskundervisningen. Utbildningsanordnarna har ingen lagstadgad plikt att tillhandahålla undervisning i elevernas modersmål, och de måste ansöka om statsunderstöd för ett år i taget. Ingen särskild kursplan finns för denna undervisning i den aktuella nationella läroplanen. På grund av det begränsade antalet timmar är det inte möjligt att följa vare sig de existerande kursplanerna för "samiska som modersmål" eller "samiska som främmande språk". Undervisning online skulle vara den bästa lösningen enligt de samisktalande<sup>42</sup>.

262. I ljuset av denna information, och trots de ansträngningar som myndigheterna har gjort att ändra lagstiftningen anser expertkommittén fortfarande att detta åtagande är endast delvis fullgjort. Kommittén uppmuntrar myndigheterna att utveckla innovativa åtgärder för att främja framtagandet av läromedel för distansundervisning och att uppmuntra samiska barn och ungdomar utanför samernas hembygdsområde att lära sig samiska.

---

<sup>40</sup> 1705/2009.

<sup>41</sup> Förordning 1777/2009 om grunderna för statsunderstöd som beviljas för kompletterande undervisning i den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för elever med samiska och romani som modersmål.

<sup>42</sup> Sametinget upplyste expertkommittén om att den undervisning som ges på grundval av denna förordning inte är ett skolämne i sig själv, och att samiska språket därför inte kan läras ut som ett normalt skolämne med betyg, vare sig som modersmål eller som främmande språk. Undervisning kan endast ges på vissa orter, och förordningen möjliggör inte inrättandet av permanenta heltidstjänster för samisklärare.

## Artikel 9 – Rättsväsendet

### Punkt 1

**Parterna förbinder sig till följande i de domsagor där antalet bosatta personer som använder sådana landsdels- eller minoritetsspråk berättigar till de åtgärder som anges här, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk och på villkor att utnyttjandet av de möjligheter som tillhandahålls i denna punkt av domstolen bedöms inte hindra en rättsenlig handläggning:**

#### **I brottmål:**

- a. ...
- ii. **att ge en tilltalad rätt att använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, eventuellt med hjälp av tolkar och översättningar, utan att detta medför extra kostnader för de berörda personerna,**

#### **I tvistemål:**

- b. ...
- ii. **att, när en part i en tvist måste inställa sig personligen i rätten, han eller hon får använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, utan att detta medför extra kostnader, eventuellt med hjälp av tolkar och översättningar,**

#### **I förvaltningsmål inför domstol:**

- c. ...
- ii. **att, när en part måste inställa sig personligen i rätten, han eller hon får använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, utan att detta medför extra kostnader, eventuellt med hjälp av tolkar och översättningar, utan att detta medför extra kostnader för de berörda personerna,**

263. Expertkommittén ansåg att dessa åtaganden fortfarande var endast formellt fullgjorda i den tredje övervakningsrapporten. Kommittén ansåg att det fanns ett behov av förbättringar, särskilt genom att vidta åtgärder i syfte att höja rättstjänarnas och förvaltningspersonalens kunskaper i samiska men också genom att se till att tolkar utbildas i juridisk terminologi på samiska.

264. Enligt rapporten om genomförandet av den samiska språklagen 2004-2006, uppnådde de domstolar som föll under lagens tillämpningsområde att servicen var effektiv genom användning av tolkar och översättare, och att de flesta informerade allmänheten om sina tjänster på samiska. Myndigheterna anger även att ett antal blanketter som används för rättsförvaltningen har översatts till alla tre samiska språken. Det finns alltså blanketter på enaresamiska och skoltsamiska, men användarna känner inte alltid till samisk terminologi, och stavningen av skoltsamiska är ofta påverkad av finska former.

265. Åklagarkansliet upplyste expertkommittén om att det sällan är någon efterfrågan på tolk- eller översättningstjänster. Åklagarkansliet i Lappland har en åklagare som studerar samiskt språk och samisk kultur. Dessutom talar en av domarna i Lapplands tingsrätt, ett par nämndemän och utmätningssmannen i Ivalo tingsrätt samiska. Enligt den ledande tingsåklagaren i Lappland är serviceleveransen på samiska i brottmålsförvaltningen tillfredsställande i regionen.

266. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs formellt. Det finns också antydningar om praktisk användning. Expertkommittén uppmuntrar myndigheterna att utarbeta åtgärder för att stärka användningen av samiska i rättssystemet.

## Artikel 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

267. I den tidigare övervakningsomgången noterade expertkommittén att de finska myndigheterna trots svårigheter med genomförandet av detta åtagande hade antagit åtgärder för att förbättra personalens språkkunskaper. Kommittén var emellertid medveten om att systemet för att beräkna storleken på den finansiering som myndigheterna tilldelade kommuner där samiska används för täckande av deras utgifter var baserat på befolkningens totala storlek och inte på de faktiska utgifterna, vilket kunde leda till problematiska situationer. Utsjoki, till exempel, som är den enda kommun i Finland med en majoritet samer och där behovet av samisktalande service är störst, får lägst understöd.

268. I den fjärde periodiska rapporten anger myndigheterna att anslagen uppgick till 130 000 euro om året, men de specificerar inte om systemet för tilldelning av understöd har ändrats.

### Punkt 1

***Inom de administrativa områden i en stat där antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk motiverar de åtgärder som anges nedan, och i enlighet med situationen för varje språk, förbinder sig parterna i rimlig utsträckning***

a. ...

***iii. att tillse att personer som använder landsdels- eller minoritetsspråk får göra framställningar i skriftlig eller muntlig form och få svar på dessa språk,***

269. I den tredje granskningsrapporten ansåg expertkommittén att åtagandet fullgjordes, men uppmuntrade myndigheterna att fortsätta sina ansträngningar att säkra ett effektivt genomförande av samiska språklagen i samernas hembygdsområde. Kommittén uppmuntrade också myndigheterna att dela ut den handbok som sammanställts av Sametinget om innehållet i samiska språklagen, särskilt bland de myndigheter som samisktalande är i kontakt med, eftersom användningen av samiska varierar avsevärt i praktiken.

270. I den rapport som utgavs 2008 av Samiska språknämnden och Samiska språkrådet om genomförandet av samiska språklagen, framkommer det att antalet statliga eller kommunala tjänstemän som talar samiska inte har förändrats sedan lagen trädde i kraft. Dessutom visar rapporten att myndigheterna hade bristande kunskaper om de olika samiska språken. I samernas hembygdsområde erbjöds inte servicen aktivt, och serviceleveransen var otillräcklig. Samerna ansåg främst att det rådande klimatet inte uppmuntrade dem att begära service på samiska. Myndigheternas attityd mot samiska språklagen är ofta negativ. Myndigheterna annonserar inte på eget initiativ sin möjlighet att betjäna kunderna på samiska, och sådan service anordnas bara om kunden begär det. Det var oklart för många myndigheter hur plikterna enligt samiska språklagen skulle fullgöras i praktiken.

271. Myndigheterna anger att Magistraten i Finland, som täcker samtliga kommuner i landskapet Lappland betjänar kunder på nordsamiska både muntligt och skriftligt.

272. Expertkommittén har också informerats om att tio gränsvakter kan kommunicera på samiska och att tre polismän studerar samiska på betald arbetstid.

273. I ljuset av den information som kommit in från både myndigheter och samisktalande anser expertkommittén att åtagandet är formellt fullgjort. Det tycks finnas brister i det praktiska genomförandet av samiska språklagen, men samtidigt används samiska i viss utsträckning i statsförvaltningen, vilket betyder att åtagandet fullgörs delvis även praktiskt. Expertkommittén uppmuntrar myndigheterna att stärka sina ansträngningar att säkra ett effektivt genomförande av samiska språklagen.

***b. att tillhandahålla ofta förekommande förvaltningstexter och formulär avsedda för befolkningen på landsdels- eller minoritetsspråken eller i tvåspråkig version,***

274. I den senaste övervakningsomgången ansåg expertkommittén att åtagandet fullgjordes beträffande nordsamiska men inte enaresamiska och skoltsamiska. Expertkommittén vidhåller därför sin tidigare slutsats att detta åtagande fullgörs endast delvis.

275. I den fjärde periodiska rapporten anges att Polisförvaltningen hittills inte har lyckats ta fram elektroniska blanketter på samiska på grund av att samiskans specialtecken inte kunde användas på nätet.

Inrikesministeriets polisavdelning har emellertid lovat att de viktigare blanketterna från polisen snart ska kunna fås på samiska. Expertkommittén emotser mer information om elektroniska blanketter från polisen på samiska i nästa övervakningsomgång.

276. Centrala blanketter från vissa myndigheter såsom Skatteförvaltningen och Socialförsäkringsverket, har översatts till nordsamiska. Myndigheterna anger också att inkallelseorder framställs på samiska i Övre Lapplands regionkontor, och att de sätts upp på kommunala anslagstavlor i kommunerna i samernas hembygdsområde. Det anses emellertid inte specifikt om detta gäller alla tre samiska språken.

277. Myndigheterna rapporterar också att allmänt använda förvaltningstexter och blanketter enligt Samerådet inte finns tillräckligt tillgängliga för allmänheten på samiska eller i tvåspråkig form.

278. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs beträffande nordsamiska men fullgörs inte i praktiken beträffande enaresamiska och skoltsamiska. Kommittén uppmanar myndigheterna att ta fram mer allmänt använda förvaltningstexter och blanketter på samiska eller i tvåspråkig form.

## **Punkt 2**

***I fråga om lokala och regionala myndigheter inom vilkas territorier de invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt många för att motivera de nedan angivna åtgärderna, förbinder sig parterna att tillåta och/eller uppmuntra***

...

***f. att lokala myndigheter i sina sammanträden använder landsdels- eller minoritetsspråk utan att för den skull det eller de i staten använda officiella språken utesluts,***

279. Expertkommittén var nödgad att vidhålla sin slutsats i den tidigare granskningsrapporten att detta åtagande fullföljdes endast delvis. Kommittén gjordes medveten om att Utsjoki kommun använder samiska i sina diskussioner, och begärde ytterligare information om de övriga kommunerna i nästa periodiska rapport.

280. Expertkommittén gavs ingen uppdaterad information om detta åtagande i den fjärde övervakningsomgången. Följaktligen anser expertkommittén fortfarande att detta åtagande fullgörs endast delvis, och anmodar myndigheterna att tillhandahålla mer information i nästa övervakningsomgång.

***g. att traditionella och korrekta former av ortnamn på landsdels- eller minoritetsspråk används eller införs, vid behov jämsides med namnen på det eller de officiella språken.***

281. Detta åtagande ansågs fullgjort sedan den första övervakningsomgången, eftersom ortnamn i samiska hembygdsområdet fanns tillgängliga på nordsamiska och ibland på skolt- och enaresamiska.

282. Expertkommittén noterar med intresse att en topografisk databas infördes 2007 av Lantmäteriverket och uppdateras regelbundet. Samiska ortnamn och vägnamn har fått bred användning tack vare denna databas. Expertkommittén gratulerar de finska myndigheterna till denna databas, som i slutet av 2007 innehöll över 600 nordsamiska, ca 4500 enaresamiska och nära 300 skoltsamiska ortnamn. Informationen i databasen täcker, enligt uppgift, inte delarna av Lappland längst i norr. Expertkommittén uppmanar därför myndigheterna att fortsätta sitt arbete och att utsträcka informationen till delarna av Lappland längst i norr.

283. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs.

## **Punkt 3**

***I fråga om samhällsservice från förvaltningsmyndigheterna eller från andra personer som handlar på deras uppdrag, förbinder sig parterna inom det territorium där landsdels- eller minoritetsspråk används, i enlighet med varje språks situation och i rimlig utsträckning,***

...

***b. att tillåta användarna av landsdels- eller minoritetsspråk att göra framställningar och få svar på dessa språk,***



284. Expertkommittén kunde under den senaste övervakningsomgången inte komma till en slutsats huruvida detta åtagande fullgjordes. Kommittén bad myndigheterna att tillhandahålla information om detta specifika åtagande i nästa övervakningsomgång. Expertkommittén emotsåg särskilt information om genomförandet av samiska språklagen och om dess tillämpning vid utlagda offentliga tjänster.

285. Ingen närmare information gjordes tillgänglig för expertkommittén beträffande detta åtagande i den fjärde periodiska rapporten. Expertkommittén vill påminna myndigheterna om att det i den förklarande texten till konventionen anges att artikel 10.3 gäller service som utförs av organ som tillhandahåller offentliga tjänster, oberoende om de lyder under offentlig rätt eller privaträtt, om de handlar på offentligt uppdrag. Exempel på sådana är posttjänster, sjukhus, elbolag och transportföretag.

286. På grund av den fortsatta bristen på information är expertkommittén nödsakad att göra den bedömningen att åtagandet inte fullgörs. Kommittén anmodar myndigheterna att tillhandahålla relevant information i nästa övervakningsomgång.

#### **Punkt 4**

**Parterna förbinder sig att vidta en eller flera av följande åtgärder för att uppfylla de åtaganden i styckena 1, 2 och 3 som de har antagit:**

**a. tolkning eller översättning vid behov,**

287. Detta åtagande ansågs vara delvis fullgjort i de föregående övervakningsomgångarna. Trots kraven i lagen att ordna med tolkning var kapaciteten att tillhandahålla tillräckligt antal översättare/tolkare bristfällig, särskilt beträffande skoltsamiska och enaresamiska.

288. Myndigheterna anger att tolkning är tillgänglig i Övre Lapplands regionkontor och Jägarbrigaden om man vill göra en muntlig ansökan, och att arbetsförmedlingen i samernas hembygdsområde betjänar kunder på samiska med hjälp av tolkning. Det angavs emellertid inte om det rörde sig om nordsamiska, skoltsamiska eller enaresamiska.

289. I ljuset av denna information vidhåller expertkommittén sin tidigare slutsats att detta åtagande fullgörs delvis.

**b. anställning och vid behov utbildning av ett erforderligt antal tjänstemän och andra offentligt anställda,**

290. I den tredje granskningsrapporten ansågs detta åtagande vara delvis fullgjort. Expertkommittén erkände att initiativ hade tagits av myndigheterna för att rätta till situationen men ansåg att förbättringar behövdes, särskilt beträffande skoltsamiska och enaresamiska.

291. Enligt regeringens rapport om tillämpningen av språklagstiftningen för perioden 2006-2009 hade språkutbildningen av personalen inte ökat nämnvärt. Inga betydande förändringar rapporteras ha ägt rum i kommunerna beträffande antalet anställda med kunskaper i samiska sedan samiska språklagen trädde i kraft. Kommunerna i samernas hembygdsområde har möjlighet att söka statligt understöd för extra utgifter i samband med personalens språkundervisning som uppstår ur tillämpningen av samiska språklagen<sup>43</sup>. Sametinget underströk även under kontaktbesöket att de lokala och statliga förvaltningsmyndigheterna inte har tillräckligt med samisktalande personal.

292. Det framkommer från den undersökning som gjordes i kommunerna i samernas hembygdsområde inför rapporten om genomförandet av samiska språklagen att 7,1 % av tjänstemännen i kommunal eller statlig tjänst som fyllde i enkäten talade samiska som sitt modersmål. Av respondenterna som talade samiska som andra språk ansåg 2,7 % att deras kunskaper i samiska var goda och 5,1 % att de var tillfredsställande. Andelen av de respondenter som enligt egen uppfattning kunde använda samiska i arbetet hade vuxit med 4,8 % sedan jämförelsestudien från 2000. Kunskaper i samiska betraktades emellertid inte som en särskilt kvalifikation för officiella tjänster, och i 87 % av alla tjänster i samernas hembygdsområde inte heller som en merit, i de fall där kunskaper i samiska inte var obligatoriska för tjänsten.

<sup>43</sup> Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagen, 2009, sid. 70.

293. Mer specifikt inom Arbetsförvaltningen anger myndigheterna även att kunder i samernas hembygdsområde under perioden 2004-2006 kunde betjänas på samiska enbart på arbetskraftsbyrån i Enontekis kommun. Andra arbetskraftsbyråer i samernas hembygdsområde betjänade sina kunder på samiska genom tolkning. Likaledes var det bara Karesuvantos arbetskraftsbyrå som kunde hjälpa sina kunder på samiska när de skulle fylla i blanketter på samiska. I rapportens slutsats rekommenderas att antalet samisktalande personal ökas på arbetskraftsbyråerna i samernas hembygdsområde, och att resurserna för service på samiska förbättras.

294. Beträffande gränsvakterna har expertkommittén upplysts om att tio gränsvakter kan kommunicera på samiska. Ansträngningar görs för att höja de anställdas språkkunnighet genom undervisning på arbetstid.

295. Kunskaper i samiska anses som en merit för sökande till tjänster i Övre Lapplands regionkontor. Expertkommittén noterar vidare med tillfredsställelse att personalen har utbildats i åliggandena enligt samiska språklagen och Europeiska minoritetsspråkskonventionen.

296. På grundval av den inkomna informationen anser expertkommittén att detta åtagande fortfarande fullgörs delvis.

#### **Punkt 5**

#### ***Parterna förbinder sig att tillåta att släktnamn används eller antas på landsdels- eller minoritetsspråk på begäran av de berörda.***

297. Expertkommittén fick inte tillräckligt med information i den senaste övervakningsomgången för att kunna bedöma huruvida detta åtagande fullgjordes i praktiken, och uppmanade därför myndigheterna att tillhandahålla information i nästa periodiska rapport. Det verkade finnas praktiska svårigheter i vissa delar av den offentliga förvaltningen i användningen av samiska namn i skrift, främst på grund av att datorer inte var utrustade för att hantera samiska bokstäver. Kommittén uppmanade därför myndigheterna att hitta sätt att lösa dessa logistiska problem och eventuellt utnyttja erfarenheter som andra länder, såsom Norge, gjort inför samma svårigheter.

298. I den fjärde granskningsrapporten rapporterar myndigheterna att ett nytt finskt tangentbord har tagits fram av Institutet för de inhemska språken KOTUS, som gör det möjligt att skriva även på samiska. Sådana tangentbord är emellertid ännu inte tillgängliga. Expertkommittén välkomnar denna nya utveckling och emotser information om de praktiska resultaten av denna innovation.

299. Expertkommittén är därför inte i position att avgöra huruvida åtagandet nu är fullgjort.

#### **Artikel 11 – Massmedia**

300. Enligt de uppfattningar som uttrycktes av samiska barn och ungdomar i undersökningen från 2007-2008 utförd av barnombudsmännen i Finland, Norge och Sverige, önskade sig ungdomarna mer tjänster på samiska på radio, TV och internet.

#### **Punkt 1**

***Parterna förbinder sig till följande för dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk inom de territorier där dessa språk brukas, i enlighet med situationen för varje språk, i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är direkt eller indirekt behöriga och har befogenhet eller inflytande härvidlag och under respekterande av massmediernas oberoende och självständighet,***

***i den mån radio och TV står i det offentligas tjänst,***

**a. ...**

**iii. att vidta lämpliga åtgärder för att radiostationer och TV-kanaler skall tillhandahålla program på landsdels- eller minoritetsspråk,**

301. I den tredje övervakningsomgången ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes endast delvis, och detsamma gällde i den andra omgången, främst på grund av bristen på barnprogram och på journalister som kan arbeta på enaresamiska och skoltsamiska.

302. Myndigheterna rapporterar att det finska rundradiobolaget YLE har utökat sina TV-sändningar på samiska och att bolagets strategiska planering omfattar utveckling av program på samiska. Ett 15 minuter långt barnprogram, Unna Junná, sänds numera en gång i veckan på söndagsmorgnar. Programmet kan också ses på satellitkanalen TV Finland. Språket i programmen är främst nordsamiska, men även enaresamiska och skoltsamiska används. Expertkommittén välkomnar att programmet textas på finska och svenska, eftersom majoritetsbefolkningen då kan förstå det och därmed få en bättre inställning till samiskan och samerna.

303. TV-nyheter på finska, Oddasat, sänds i nordligaste delarna av Finland. Repriser med textning på finska och svenska sänds över hela landet sent på kvällen och följande morgon. Oddasat kan också ses i andra europeiska länder på lördagar via kanalen TV Finland. Expertkommittén informerades emellertid om att programmet inte har någon fast programtid, vilket gör det svårt att se det.

304. Barnprogram och nyheter kan också ses på YLE:s interntjänst Areena, och därmed kan även personer som bor utanför samernas hembygdsområde se de programmen. Expertkommittén välkomnar dessa positiva steg.

305. Beträffande radioprogram sänder YLE:s Sameradio årligen radioprogram över Norra Lappland i ca 1800 timmar på nordsamiska, 100 timmar på skoltsamiska och 100 timmar på enaresamiska. Ett barnprogram sänds också en gång i veckan på enaresamiska, skoltsamiska och nordsamiska. Nya program på enaresamiska och skoltsamiska sänds en gång i veckan. Radioprogramtjänsten på samiska kan också lyssnas på utanför samernas hembygdsområde genom Areena.

306. I ljuset av denna information anser expertkommittén att åtagandet fullgörs, men vill uppmantra myndigheterna att ytterligare utveckla sändningar på samiska, särskilt på TV.

**b. i. att uppmantra och/eller underlätta inrättande av minst en radiostation på landsdels- eller minoritetsspråk,**

**c. ii. att uppmantra och/eller underlätta regelbunden sändning av TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,**

307. I den tidigare övervakningsomgången ansåg expertkommittén att dessa åtaganden fullgjordes endast delvis, eftersom det varken fanns privata TV-program eller privata radiostationer på samiska. Samtliga program sänds nämligen av det nationella allmännyttiga sändningsbolaget YLE.

308. Myndigheterna anger i sin fjärde periodiska rapport att de inte har fått in några ansökningar för licens att inrätta privata radio- eller TV-kanaler på samiska under granskningsperioden. Expertkommittén har inte informerats om några åtgärder som vidtagits av myndigheterna för att främja sändningar på samiska utanför den offentliga sektorn.

309. Expertkommittén vidhåller sin tidigare slutsats att detta åtagande fullgörs delvis. Kommittén uppmantrar myndigheterna att i samarbete med de samisktalande undersöka om det är genomförbart att starta sändningstjänster på samiska utanför den offentliga sektorn.

**e. i. att uppmantra och/eller underlätta att minst en tidning grundas och/eller upprätthålls på landsdels- eller minoritetsspråk,**

310. Expertkommittén ansåg i den tidigare övervakningsomgången att detta åtagande inte fullgjordes, och detsamma gällde i den andra. Kommittén anmodade myndigheterna att vidta konkreta åtgärder för att uppmantra och/eller främja grundandet av en samisk tidning, eventuellt i samarbete med grannländerna.

311. Myndigheterna rapporterar om en tidning med titeln Anarås, som kommer ut 4-5 gånger om året med understöd från undervisningsministeriet. I enlighet med sin praxis kan expertkommittén inte beakta tidningar som kommer ut oregelbundet.

312. Systemet för presstöd ändrades under granskningsperioden. Selektivt presstöd kan sökas av tidningar och nätpublikationer på samiska. I statsbudgeten för 2008 beviljades ett belopp på 500 000 euro till stöd för tidningar på samtliga minoritetsspråk.

313. Ingen tidning på samiska sökte emellertid presstöd under 2008, och myndigheterna anser att ett eventuellt grundande av en samiskspråkig tidning till stor del är beroende av insatser från de samisktalandes sida.

314. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs formellt. Kommittén uppmuntrar myndigheterna att vidta ytterligare åtgärder för att stimulera och/eller främja grundande av en tidning på samiska, eventuellt i samarbete med Norge och Sverige, och att rapportera över detta i nästa periodiska rapport.

## Artikel 12 – Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar

### Punkt 1

***I fråga om kulturell verksamhet och kulturella inrättningar - särskilt bibliotek, videobibliotek, kulturcentra, muséer, arkiv, akademier, teatrar och biografier, ävensom litterära verk och filmproduktion, uttrycksformer för folklig kultur, festivaler och kulturell företagsamhet, inbegripet bl.a. användning av ny teknologi - förbinder sig parterna till följande inom det territorium där dessa språk används och i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är behöriga, har befogenhet eller inflytande:***

***a. att uppmuntra uttrycksformer och initiativ som utmärker landsdels- eller minoritetsspråk och främja olika sätt att få tillgång till verk framställda på dessa språk,***

315. Detta åtagande ansågs vara fullgjort i den senaste övervakningsomgången. Expertkommittén ansåg ändå att samråd borde hållas mellan myndigheterna och Sametinget i syfte att identifiera de verkliga behoven och anslå lämpliga medel, eftersom Sametinget ansåg att medlen inte motsvarade de verkliga behoven.

316. De beviljade medlen i statsbudgeten för kultur och föreningar på samiska visade en ökning från 168 000 euro för 2006 till 205 000 euro för 2009. Det faktiska anslagna beloppet för kultur var emellertid oförändrat.

317. Myndigheterna anger att regeringen i rapporten om människorättspolitik som lades fram inför riksdagen i september 2009 uppställde som ett mål att utarbeta ett program för revitalisering av det samiska språket.<sup>44</sup>

318. Ett ungdomsorgan för samer med koppling till Sametinget har planerats. Undervisningsministeriet finansierade projektet och beviljade sametinget ett ytterligare understöd på 40 000 euro.

319. Expertkommittén har även informerats om ett kommande samiskt kulturcenter, som förväntas vara klart 2012. Centret är planerat som ett förvaltnings- och kulturcenter för samer i Finland och är också avsett att underhålla och utveckla samiskan, den samiska kulturen och de samiska näringarna. Lapplands länsstyrelse har beviljat fem miljoner euro för finansiering av centret.

320. Expertkommittén vidhåller sin tidigare slutsats att detta åtagande fullgörs.

***h. att vid behov skapa och/eller främja och bekosta tjänster som avser översättning och terminologisk forskning, särskilt i syfte att bevara och utveckla lämplig administrativ, kommersiell, ekonomisk, samhällelig, teknisk eller rättslig terminologi på vart och ett av landsdels- eller minoritetsspråken.***

321. Expertkommittén ansåg i den tidigare övervakningsomgången att detta åtagande fullgjordes, eftersom Institutet för de inhemska språken (KOTUS) hade grundats i syfte att främja och utveckla språken i Finland, däribland de samiska språken. Kommittén hyste emellertid betänkligheter beträffande de tillfälliga forskningstjänsterna som hade inrättats för enaresamiska och skoltsamiska, eftersom de kunde inställas om understöd uteblev.

322. I den fjärde periodiska rapporten anges att Samiska språkrådet planerar inrätta ett samiskt språkcenter, under Sametinget. Rådet planerar projekt med en samisk ordbok och samisk terminologi, och

<sup>44</sup> Statsrådets berättelse om Finlands människorättspolitik 2009, sid. 170.

även en elektronisk databank för de samiska språkens vokabulär. Under kontaktbesöket gjordes expertkommittén också medveten om att KOTUS givit ut en grammatik för skolksamiska. KOTUS har anställt en forskare för enaresamiska.

323. Mer specifikt beträffande nordsamiska anser förespråkarna för de samisktalande, att språkvårds- och terminologiarbete bör ske i nordiskt samarbete, så att utvecklingen av de språk som talas i Norge, Sverige och Finland kan ske i samma riktning.

324. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs. Kommittén emotser mer information om dessa projekt, och särskilt om det samiska revitaliseringsprogrammet i nästa övervakningsomgång.

## **Punkt 2**

***I fråga om territorier där landsdels- eller minoritetsspråk inte används av hävd, förbinder sig parterna, om antalet personer som använder landsdels- eller minoritetsspråk motiverar detta, att tillåta, uppmuntra och/eller tillhandahålla lämplig kulturell verksamhet och kulturella inrättningar i enlighet med föregående punkt.***

325. Detta åtagande ansågs vara fullgjort i den senaste övervakningsomgången.

326. Minoritetsombudsmannen gav 2008 ut en studie av det samiska språket i storstadsområdet Helsingfors, där det framkom att samekulturen är knappt synlig i huvudstaden<sup>45</sup>. Ett rundabordsmöte anordnades senare där man försökte ta itu med dessa frågor och se hur samekulturen kunde bevaras som en levande kultur i stadsmiljön.

327. På grundval av denna nya information är expertkommittén nödsakad att ändra sin tidigare slutsats och anse att åtagandet delvis fullgörs. Kommittén uppmuntrar myndigheterna att vidta åtgärder för att tillåta, främja och/eller tillhandahålla lämpliga kulturella aktiviteter och inrättningar utanför samernas hembygdsområde, där antalet samisktalande berättigar sådant.

## **Artikel 13 – Ekonomiska och sociala förhållanden**

### **Punkt 2**

***I fråga om ekonomisk och social verksamhet förbinder sig parterna i den utsträckning de offentliga myndigheterna är behöriga inom territorier där landsdels- eller minoritetsspråk används, och inom rimliga gränser, till följande:***

...

- b. att i de ekonomiska och samhällsliga sektorer som står under deras direkta kontroll (den offentliga sektorn) vidta åtgärder för att främja användning av landsdels- eller minoritetsspråk,***

328. I de båda tidigare övervakningsomgångarna kunde expertkommittén inte avgöra om detta åtagande fullgjordes eller inte, på grund av bristande information. Enligt samiska språklagen är såväl statliga verksamheter som privata företag som sköter service å offentliga myndigheters vägnar tvungna att respektera de språkliga rättigheterna i samernas hembygdsområde. Expertkommittén uppmuntrade därför myndigheterna att i den kommande rapporten tillhandahålla information om genomförandet av lagstiftningen i denna mycket specifika aspekt.

329. Ingen information om detta åtagande förekom i den fjärde periodiska rapporten. På grund av den fortsatta bristen på information är expertkommittén nödsakad att göra den bedömningen att åtagandet inte fullgörs. Kommittén anmodar myndigheterna att tillhandahålla denna information i nästa periodiska rapport.

- c. att tillse att i social omsorg vid institutioner såsom sjukhus, pensionärshem och vårdhem, möjlighet erbjuds att på deras eget språk ta emot och behandla personer som använder ett landsdels- eller minoritetsspråk och som är i behov av vård på grund av ohälsa, hög ålder eller av annan orsak,***

<sup>45</sup> Minoritetsombudsmannens årsberättelse, sid. 23-24.

330. Detta åtagande ansågs vara delvis fullgjort i de föregående övervakningsomgångarna. I den tredje övervakningsomgången gav expertkommittén sitt erkännande till de allvarliga och konkreta ansträngningar som gjorts av myndigheterna, speciellt ökningen av budgetanslaget för att säkra social- och sjukvårdsservicen på samiska. Med tanke på det låga antalet personal som behärskar samiska på social- och hälsovårdscentraler och avsaknaden av samisktalande personal på nödcentralerna, uppmuntrar expertkommittén de finska myndigheterna att ytterligare förstärka sina ansträngningar och vidta angelägna åtgärder för språkutbildning av personalen på social- och hälsovårdscentraler och nödcentraler. Detta åtagande var också föremål för ministerkommitténs rekommendation nr 4, där de finska myndigheterna rekommenderas att **“vidta ytterligare åtgärder för att säkra tillhandahållandet av social- och hälsovård på (...) samiska”** (Rekommendation RecChL (2007)7).

331. Myndigheterna rapporterar att det årliga understödet som beviljas Sametinget för att subventionera kommunernas serviceleverans på samiska i social- och hälsovårdssektorerna under granskningsperioden uppsteg till 600 000 euro, vilket var samma belopp som för 2004 och 2005.

332. I regeringens rapport om tillämpningen av språklagstiftningen anges att de språkliga rättigheterna är säkrade på ett slumpartat sätt inom social- och hälsovårdsservicen. Service på samiska är bäst säkrad i Enare och Utsjoki. Även i de kommunerna tillhandahålls emellertid exempelvis receptionsservice, barna- och mödravårdskliniker och tandvård fortfarande främst på finska. Det är stora brister inom barnpsykiatri och talpedagogik. Gamla människor kan inte alltid få hälsovårdsservice på samiska på Lapplands centralsjukhus och på Uleåborgs universitetssjukhus.

333. De samisktalande bekräftar dessa svårigheter. De hävdar dessutom att kommunerna i samernas hembygdsområde inte erbjuder något informationsmaterial om social- och hälsovårdsservice på samiska eller några handböcker om barnuppfostran riktade till samer eller några tester för att mäta barnens språkliga utveckling. Expertkommittén upplystes också under kontaktbesöket om att det inte finns någon service på samiska för små barn på social- och hälsovårdscntrret.

334. Myndigheterna rapporterade att bristen på psykologisk, talpedagogisk och arbetsterapeutisk hälsovårdsservice på samiska enligt Utsjoki kommun försvårar eller till och med förhindrar rehabilitering av samisktalande barn. I Utsjoki ges åldriga samer som vårdas på institutioner eller med hemtjänst inte vård på sitt eget språk. Enontekis kommun befanns bryta mot samiska språklagen vid ordnande av barndagvård, hälsovård och äldreomsorg. Nationella diskrimineringsnämnden ansåg att samebarn har en lagstadgad rätt till barndagvård på sitt eget modersmål på lika basis som finsktalande barn, och att alla samer har en lagstadgad rätt till hälsovårdsservice, äldreomsorg och grundläggande utbildning på samiska. För mer information om detta fall hänvisar expertkommittén till den fjärde periodiska rapporten.

335. Expertkommittén är dessutom ytterst orolig över att Lapplands nödcentraler i Rovaniemi enligt rapporten om genomförandet av samiska språklagen fortfarande inte kan betjäna sina kunder på samiska, och inte har lyckats rekrytera samisktalande personal som är kvalificerade som nödcentralsoperatörer. Som anges i rapporten kan bristen på nödcentralsservice på samiska hindra att hjälp kan nås, särskilt av de samiska barn och äldre människor som inte kan finska. Nödcentralerna gav inte ut sin broschyr på samiska, som hade förutskickats i den föregående övervakningsomgången.

336. I ljuset av den inkomna informationen är expertkommittén nödgad att göra den bedömningen att åtagandet fortfarande fullgörs endast delvis.

**Expertkommittén anmodar de finska myndigheterna att hitta en adekvat lösning på bristen på samisktalande personal på nödcentralerna och att ytterligare utveckla social- och hälsovårdsservicen på samiska särskilt för små barn och äldre.**

## **Artikel 14 – Utbyte över gränserna**

### **Parterna förbinder sig:**

- a. **att tillämpa gällande bilaterala och multilaterala avtal som binder dem till stater där samma språk används i samma eller liknande form, eller att, vid behov, söka ingå sådana avtal för att främja kontakter mellan dem som använder samma språk i de berörda staterna i fråga om kultur, utbildning, information, yrkesutbildning och vidareutbildning,**

337. Detta åtagande ansågs vara fullgjort i den senaste övervakningsomgången. Utbyten över gränserna mellan samer i Norden sker genom olika organ på många områden.

338. Barnombudsmännen i Finland, Norge och Sverige rekommenderade i slutsatserna från sin undersökning om faktorer som påverkade samebarnens välbefinnande att de finska, svenska och norska regeringarna borde samarbeta på ett närmare sätt för att säkra samebarnens språkliga rättigheter och deras jämlikhet på utbildningsområdet. Mer samarbete borde förekomma, särskilt för att ta fram läromedel på samiska, möjliggöra utbildning och fortbildning för lärare, utarbeta en läroplan för undervisning i samisk kultur och historia samt upprätta kontakter mellan skolor i samernas hembygdsområde (för både barn och ungdom). Dessutom bör de nationella radio- och TV-bolagen samarbeta mer för att tillhandahålla program för samiska barn och ungdomar.

339. Samarbete sker mellan Sametingen i Finland, Norge och Sverige på ett antal olika områden, däribland språket. Samiska parlamentariska rådet, ett samarbetsorgan mellan Sametingen är i färd med att starta en preliminär studie om upprättandet av en gemensam språkmyndighet som ett Interreg-projekt, för att övervaka frågor och forskning som rör de samiska språken. Syftet är att ta fram en preliminär studie och en ansökan för fortsatt finansiering från Interreg för inrättandet av en samisk språkmyndighet för hela Norden under en försöksperiod.

340. Expertkommittén har även upplysts om ett utkast till en nordisk samekonvention mellan Finland, Sverige och Norge med bestämmelser om samarbete över gränserna och undervisning i och studium av samer och kultur. Syftet är att konsolidera samernas rättsliga ställning och att lyfta fram samebefolkningens aktiviteter som ett folk som sträcker sig över nationella gränser. Det förfaller som om utkastet fortfarande dryftas.

341. Expertkommittén anser att åtagandet fullgörs och emotser information om utvecklingarna av denna konvention i nästa övervakningsomgång.

## Kapitel 4 – Slutsatser och förslag till rekommendationer

### 4.1. Expertkommitténs slutsatser i fjärde övervakningsomgången

- A. Expertkommittén uppskattar det utomordentliga samarbete som den hade med de finska myndigheterna beträffande förberedelse och organisation av kontaktbesöket. Därmed kunde expertkommittén få exakt och relevant information om politiska och rättsliga utvecklingar för främjande och skydd av landsdels- och minoritetsspråk i Finland. Expertkommittén beklagar emellertid att den fjärde periodiska rapporten lämnades in 18 månader efter utsatt tid, vilket inverkar menligt på stadgesystemets goda funktion.
- B. Expertkommittén gratulerar de finska myndigheterna till den höjda nivån på främjandet och skyddet av landsdels- och minoritetsspråk och till deras fortsatta ansträngningar att ytterligare förbättra genomförandet av stadgan i Finland. I synnerhet prisar kommittén den finska regeringen för att den 2009 lade fram den andra rapporten om språklagstiftning inför riksdagen, vilket i viss mån har höjt medvetandet om de minoritetsspråkstalandes behov och föreslog åtgärder för att stärka främjandet och skyddet av landsdels- och minoritetsspråk. Språklagarna ställer upp höga standarder på skyddet av främjandet av minoritetsspråk, men i vissa fall verkar det brista i det praktiska genomförandet av dem. Det är nödvändigt att informera de relevanta organen om de åligganden som uppställs i lagstiftningen och att öka finansieringen där så behövs.
- C. I denna övervakningsomgång fann expertkommittén att vissa problem som identifierades i den tidigare omgången fortfarande kvarstår. Den pågående förvaltningsreformen har skapat oro bland de svensktalande över att deras språkliga rättigheter inte kommer att vara tillräckligt skyddade. Problemen förbundna med det offentliga upphandlingssystemet inom barndagvård och äldreomsorg på landsdels- eller minoritetsspråk har visserligen minskat, men är inte helt eliminerade i alla berörda kommuner. Det är nödvändigt att göra kommunerna ännu mer medvetna om deras plikt att tillhandahålla service på landsdels- och minoritetsspråk. Samtliga landsdels- och minoritetsspråk behöver göras mer synliga i massmedierna.
- D. Behovet att höja medvetandet hos den finsktalande majoritetsbefolkningen om Finlands landsdels- och minoritetsspråk som en omistlig del av Finlands kulturarv finns kvar, särskilt beträffande ryska och romani, eftersom personer som talar de språken utsätts för diskriminering och utpekande.
- E. Beträffande svenskan är dess ställning som Finlands andra nationalspråk mer prekär. Det råder en allt starkare motvilja bland finsktalande att behöva använda och lära sig svenska. Föreskrifterna för studentexamen, enligt vilka det andra nationalspråket inte längre är ett obligatoriskt ämne, har medfört vissa negativa konsekvenser beträffande elevernas beredvillighet att lära sig svenska och förmågan hos administrativ personal att tillhandahålla service på det språket. Åliggandena enligt konventionen fullföljs emellertid i stort sett för närvarande. Brister som identifierades i de tidigare övervakningsomgångarna beträffande svårigheter att använda svenska i rättsförhandlingar eller vid hälsovårdsservice kvarstår emellertid. I synnerhet finns det inte tillräckligt med svensktalande personal på nödcentralerna.
- F. Beträffande det samiska språket hämmas undervisningen på samtliga nivåer av avsaknaden av en strukturerad politik för sameundervisningen, god språkplanering och långsiktiga finansieringsåtgärder. Dessutom finns det ingen etablerad övervakningsmekanism för undervisningen på och i samiska. Detta har konsekvenser för lärarutbildningen, framställningen av läromedel och utarbetandet av en gemensam regional läroplan. Undervisningen i samiska utanför samernas hembygdsområde är ett problem med tanke på det stora antalet samiska barn och ungdomar som bor utanför det området. Förekomsten av samiska på TV har förbättrats sedan det nationella sändningsbolaget har börjat sända barnprogram på samiska. Det finns emellertid ännu inga samiska tidningar som kommer ut i Finland, trots att medel har skapats för ändamålet. Beträffande hälsovård på samiska kvarstår allvarliga problem, särskilt inom specialistbehandling av äldre. På nödcentralerna finns fortfarande ingen personal som talar samiska.
- G. Enaresamiska och skoltsamiska är i ett svagt läge och i angeläget behov av stödåtgärder, särskilt inom undervisningen, där språknästen ses som det bästa verktyget för att hålla dessa språk levande.
- H. Romani möter fortfarande allvarliga problem på utbildningsområdet, på grund av den kroniska bristen på lärare och avsaknaden av lämpliga läromedel, och även av det faktum att romani inte studeras på universitetsnivå. Dessutom försummar vissa kommuner sina åligganden att tillhandahålla undervisning i och på romani. Dessa tillkortakommanden och den bristande medvetenheten bland föräldrar om deras rätt att begära minoritetsspråksundervisning för sina barn har stora konsekvenser för skyddet och främjandet av romani.



I. Beträffande ryskan ligger den främsta svårigheten i att ryska inte betraktas som ett landsdels- eller minoritetsspråk. På utbildningsområdet bör det finnas tydligare instruktioner till kommunerna och skolorna för att göra dem medvetna om deras förpliktelser beträffande undervisning på och i ryska och uppmuntra dem att vara mer proaktiva i att erbjuda sådan undervisning.

J. Beträffande karelskan välkomnar expertkommittén det officiella erkännandet av karelskan och utökningen av principerna i artikel 7 1-4 till karelskan, ett territoriellt obundet språk i Finland. Myndigheterna tillhandahåller stöd av finansiell och annan natur för språkvård. Ansträngningar för att stärka språkets ställning krävs i framtiden, särskilt på utbildningsområdet.

## 4.2. Förslag till rekommendationer på grundval av resultaten av den fjärde övervakningsomgången

Expertkommittén erkänner de insatser som de finska myndigheterna har gjort för att skydda de landsdels- och minoritetsspråk som används i deras land, och har i sin bedömning valt att koncentrera sig på vissa av de viktigare bristerna i genomförandet av konventionen. De rekommendationer som expertkommittén lägger fram ska emellertid inte tolkas som att de minskar relevansen av de andra, mer ingående påpekandena i rapporten, som äger oberoende giltighet. De rekommendationer som expertkommittén föreslår har utarbetats i enlighet med detta.

Expertkommittén för Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk föreslår i enlighet med artikel 16.4 i stadgan och på grundval av den information som återfinns i denna rapport, att ministerkommittén lägger fram följande rekommendationer till Finland.

I enlighet med artikel 16 i europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk,

med beaktande av att Finland deponerade ratificeringsinstrumentet 09.11.1994,

efter att ha tagit del av expertkommitténs utvärdering om stadgan angående Finlands genomförande av stadgan,

med tanke på att denna utvärdering bygger på information som Finland lämnade i sin fjärde periodiska rapport, kompletterande information från svenska myndigheter, information från organ och föreningar i Finland samt information som expertkommittén samlade in under sitt kontaktbesök,

och efter att ha tagit del av de kommentarer som de finska myndigheterna har gjort om innehållet i expertkommitténs rapport,

rekommenderar ministerkommittén de finska myndigheterna att ta hänsyn till alla expertkommitténs påpekanden och rekommendationer och särskilt prioritera följande:

1. att ytterligare stärka undervisningen i samiska genom att utarbeta en strukturerad politik and en långsiktig finanseringsplan,
2. att vidta angelägna åtgärder för att skydda och främja enaresamiska och skoltsamiska, som är särskilt hotade, i synnerhet genom att tillhandahålla språknästen på permanent basis,
3. att vidta ytterligare åtgärder för att säkra åtkomsten av social- och hälsovård på svenska och samiska,
4. att utveckla och genomföra innovativa strategier för utbildning av lärare i romani och utöka framställningen av läromedel i romani, och
5. att vidta åtgärder för att öka förståelsen och toleransen av landsdels- och minoritetsspråken i Finland, såväl i den allmänna läroplanen på alla stadier i utbildningen som i massmedierna.

## Bilaga I: Godkännandeinstrument



Finland :

### Förklaringar i det godkännandeinstrument som deponerades den 9 november 1994 – Original engelska

Finland förbinder sig att i enlighet med artikel 2.2 och artikel 3.1 tillämpa följande åtaganden i del III i stadgan på det samiska språket, som är ett landsdels- eller minoritetsspråk i Finland:

#### I artikel 8 :

punkt 1 a (i), b (i), c (i), d (ii), e (ii), f (ii), g, h, i  
punkt 2

#### I artikel 9 :

punkt 1 a (ii), a (iii), a (iv), b (ii), b (iii), c (ii), c (iii), d  
punkt 2 a  
punkt 3

#### I artikel 10 :

punkt 1 a (iii), b, c  
punkt 2 a, b, c, d, e, f, g  
punkt 3 b  
punkt 4 a, b  
punkt 5

#### I artikel 11 :

punkt 1 a (iii), b (i), c (ii), d, e (i), f (ii)  
punkt 2  
punkt 3

#### I artikel 12 :

punkt 1 a, b, c, d, e, f, g, h  
punkt 2  
punkt 3

#### I artikel 13 :

punkt 1 a, c, d  
punkt 2 b, c

#### I artikel 14 :

punkt a  
punkt b.

**Omfattad period: 01/03/98 -**

**Ovanstående avser artiklarna 10, 11, 13, 14, 2, 3, 8, 9**

### Förklaring i det godkännandeinstrument som deponerades den 9 november 1994 – Original engelska

Finland förbinder sig att i enlighet med artikel 2.2 och artikel 3.1 tillämpa följande åtaganden i del III i stadgan på det svenska språket, som är det mindre använda nationalspråket i Finland:

#### I artikel 8 :

punkt 1 a (i), b (i), c (i), d (i), e (i), f (i), g, h, i  
punkt 2

#### I artikel 9 :

punkt 1 a (i), a (ii), a (iii), a (iv), b (i), b (ii), b (iii), c (i), c (ii), c (iii), d

punkt 2 a  
punkt 3

I artikel 10 :

punkt 1 a (i), b, c  
punkt 2 a, b, c, d, e, f, g  
punkt 3 a  
punkt 4 a, b  
punkt 5

I artikel 11 :

punkt 1 a (iii), b (i), c (ii), d, e (i), f (ii)  
punkt 2  
punkt 3

I artikel 12 :

punkt 1 a, b, c, d, e, f, g, h  
punkt 2  
punkt 3

I artikel 13 :

punkt 1 a, c, d  
punkt 2 a, b, c, d, e

I artikel 14 :

punkt a  
punkt b.

**Omfattad period: 01/03/98 -**

**Ovanstående avser artiklarna 10, 11, 12, 13, 14, 2, 3, 8, 9**

**Förklaring i det godkännandeinstrument som deponerades den 9 november 1994 – Original engelska**

Finland förbinder sig att i enlighet med artikel 7.5 i tillämpliga delar tillämpa principerna i artikel 7.1-4 på romani och de övriga territoriellt obundna språken i Finland.

**Omfattad period: 01/03/98 -**

**Ovanstående avser artikel 7**

**Förklaring i ett meddelande från utrikesministeriet daterat den 27 november 2009 och anmält hos Europarådets generalsekreterare den 30 november 2009 - Original engelska**

Finlands regering har beslutat att ändra den givna förklaringen i godkännandeinstrumentet för stadgan enligt följande:

Finland förbinder sig att i enlighet med artikel 7.5 i tillämpliga delar tillämpa principerna i artikel 7 1-4 på romani, på karelska och på de övriga territoriellt obundna språken i Finland.

**Aktuell period: 30/11/2009 -**

**Ovanstående avser artikel 7**